ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ. ЦАНА—PRICE $ 1.25

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
Post address: Bielarus, P. O. Box 178, Jamaica, N. Y. 11431

Год. XXXI Но. 306-307 Нью Ёрк—лістапад-сьнежань-1982- Nov.-Dec.—New York Vol. XXXI № 306-307

БССР У ААН: АД ІМЯ КАГО ГАВОРАЦЬ ДЭЛЕГАТЫ?

Беларускі і ўкраінскі галасы ў Арганізацыі Аб'еднаных Нацыяў заходнія камэнтатары называюць, як правіла, голасам Масквы. Паглядзем, якія ёсьць асновы для гэткага цьверджаньня, паўторанага нядаўна газэтаю „Нью Ёрк Таймс".

У нумары гэтае газэты за 3-га сьнежня, на 30-ай старонцы першае часткі ўнізе, пад рэдакцыйнымі артыкуламі, былі зьмешчаныя дзьве нататкі, першая зь іх пад загалоўкам — „Блёк". Гутарка тут пра „блёк" дзяржаваў, што салідарызаваліся з Савецкім Саюзам у галасаваньні супраць рэзалюцыі, якая заклікае да вываду з Афганістану замежнага войска (што канкрэтна значыць — і кожны гэта разумее — войска савецкага, акупацыйнага).

За рэзалюцыю, за вывад савецкага войска з Афганістану, прагаласавалі 114 дзяржаваў. Трынаццаць дзяржаваў устрымаліся пры галасаваньні; дзевяць дзяржаваў не галасавалі наагул, і 19 дзяржаваў галасавалі супраць. Гэтыя 19 гэта й ёсьць той савецкі „блёк", пра які зьмешчаная ў „Нью Ёрк Таймсе" нататка.

Газэта пералічае гэтыя 19 дзяржаваў: Афганістан, Баўгарыя, В'етнам, Вэнгрыя, Грэнада, Ляос і гэтак далей у альфабэтным парадку... Называючы Савецкі Саюз, газэта зазначае ў дужках: **„ня лічачы асобных галасоў Беларусі і Украіны"**. І запраўды, калі вылічаць лік рэальных дзяржаваў, што галасавалі супраць гэтае ці іншае рэзалюцыі ў ААН, дык Савецкі Саюз, Беларускую і Украінскую ССР трэба ўважаць за адну дзяржаву — і ня толькі на аснове фактычнага стану рэчаў, але й на аснове да некатораЙ ступені фармальнай. Пацьверджаньнем гэтага можа быць прамова міністра замежных справаў БССР Анатоля Гурыновіча на бягучай Генэральнай Асамблеі ААН 8-га кастрычніка сёлета.

Гурыновічава прамова, між іншага, была зьмешчаная ў газэтах „Зьвязда" й „Советская Белоруссия" ад 9-га кастрычніка. Але зьмешчаная яна там у перакaзе Беларускага тэлеграфнага агенцтва, у скарочаным выглядзе, і фармальны бок Гурыновічавага выступленьня нельга поўнасьцяй прасачыць. Але калі ўзяць поўны тэкст прамовы Гурыновіча — ангельскі пераклад яе быў выдадзены беларускай місіяй пры ААН у форме прэсавага камунікату, — дык чытаньне яго выяўляе паказальныя маманты і вельмі памагае зразумець, чаму для вонкага сьвету голас Менску гучыць як голас Масквы.

Гэтак, міністар замежных справаў Беларускае ССР, гаворачы на тэму міжнароднага стану й пагрозы вайны ў сьвеце, перад тым як назваць сваю дзяржаву Беларусь, ад імя якое ён фармальна выступаў, пятнаццаць разоў назваў Савецкі Саюз, як дзяржаву, зь ініцыятывамі ці паглядамі якое трэба лічыцца. І ў канцы толькі свае даўгаватае прамовы міністар замежных справаў БССР згадаў і сваю рэспубліку, але ня ў пляне падаваньня якіхнебудзь заяваў ці прапановаў ад ураду Беларусі, а ў парадку інфармацыі, што вось і Беларусь становіць прыклад „трыюмфу ленінскае нацыянальнае палітыкі" ды рыхтуецца адзначаць 60-годзьдзе Саюзу.

Гэткім парадкам, сьвет, слухаючы Анатоля Гурыновіча, ніякае палітычна-дзяржаўнае заявы ад імя Беларускае рэспублікі і не пачуў, перад ім выступаў — фактычна, а да пэўнай меры і фармальна — абаронец маскоўскіх інтарэсаў. Дык ці трэба дзівіцца, што калі ў заходнім друку лічаць заходныя галасы ў Аб'еднаных Нацыях, дык голасу Беларускае ды Украінскае ССР не біруць на ўвагу, бо гэта не галасы, а падгалоскі.

А. Загорны

СЭСІЯ РАДЫ БНР

У сыботу 27 лістапада 1982 г. адбылася ў Нью Ёрку 17-ая звычайная чарговая сэсія Рады Беларускае Народнае Рэспублікі. У працы сэсіі ўзялі ўдзел 56 радных з ЗША, Канады, Аўстраліі й краёў Заходняе Эўропы.

Былі выслуханыя справаздачы Старшыні Рады др. Вінцэнта Жука-Грышкевіча, сябра Сакратарыяту й сэктара Рады. Адбыліся выбары Старшыні Рады на наступны 6-гадовы пэрыяд. Др. В. Жук-Грышкевіч, якому неўзабаве споўніцца 80 гадоў жыцьця, у выбарах не балатаваўся. За Старшыню Рады БНР быў абраны на наступныя шэсьць гадоў др. Язэп Сажыч.

Сэсія разгледзела бягучыя арганізацыйныя справы й палітычныя пытаньні. Была прынятая заява-зварот да ААН і грмадзкае думкі сьвету, каб Масква забрала з тэрыторыі Беларусі сваю ракетна-ядзерную зброю, як генацыдную пагрозу цэламу беларускаму народу ў выпадку вайны з Захадам (тэкст заявы друкуецца асобна).

ЗАЯВА РАДЫ БНР

Сямнаццатая сэсія Рады Беларускае Народнае Рэспублікі ў Нью Ёрку 27 лістапада 1982 году гэтым заяўляе, што Палітбюро Камуністычнае партыі Савецкага Саюзу й Міністэрства абароны СССР трымаюць на тэрыторыі Беларусі ракетна-ядзерную зброю, гэтым гвалтоўчы імі-ж прызнаную фармальную сувэрэннасьць Беларусі ды выстаўляючы на сьмяротную небясьпеку ўсё беларускае жыхарства ў выпадку выбуху збройнага канфлікту паміж Захадам і Ўсходам.

Рада БНР зварачаецца дзеля гэтага з просьбай да Арганізацыі Аб'еднаных Нацыяў, у якую Беларусь фармальна ўваходзіць як паўнапраўны член гэтае арганізацыі і дэлегаты якое выступаюць у ААН як прадстаўнікі дзяржавы, што ня мае ракетна-ядзерное зброі, каб справа незаконнага трыманьня Расеяй сваіх ракетаў на тэрыторыі Беларусі была разгледжаная на Генэральнай Асамблеі ААН.

Беларусь панесла вялікія страты людзьмі ў Другой сусьветнай вайне, ад якое загінула 25 працэнтаў ейных жыхароў. Цяпер Расея сваймі імпэрскімі плянамі, разьмясьціўшы самавольна на беларускай тэрыторыі ракетна-ядзерную зброю, выстаўляе на пагрозу зьнішчэньня ўсё жыхарства Беларусі.

Рада Беларускае Народнае Рэспублікі просіць грамадзтва сьвету паспрыяць дамагчыся ад савецкага партыйнага кіраўніцтва, каб гэтая пагроза была ад Беларусі адведзеная, каб зь беларускае тэрыторыі была забраная ракетна-ядзерная зброя Расеі, як найвялікшая пагроза далейшаму існаваньню ўсяго беларускага народу.

Нью Ёрк, 27 лістапада 1982 г.

17-ая сэсія Рады БНР

Я. КОЛАС — АХВЯРА РЭПРЭСІЯЎ

З успаміну Юліяна Пшыркова „Незабыўныя сустрэчы", ПОЛЫМЯ 1967, № 6, бб. 201, 209. Падзагалоўкі нашыя — рэд. „Б-са".)

Родная мова — аснова патрыятычнага выхаваньня

У пачатку 1940 году я прыехаў у Менск у каманьдзіроўку і рашыў заглянуць да Якуба Коласа на кватэру. Сустрэла мяне Марыя Дзьмітраўна. Якуб Колас хворы ляжаў у пасьцелі. Канстанцін Міхайлавіч пачаў распытвацца пра самае звычайнае: ці даўно зь Ленінграду, як уладкаваўся на працы і цікавіўся, чым жыве моладзь, якія яе ідэалы...

Многа цікавых думак выказаў тады Якуб Колас аб выхаваньні. Спытаў, ці чытаў я Ушынскага (расейскі пэдагог, 1824-1871 гг., аўтар кнігі „Роднае слова", якая перавыдавалася каля 150 разоў — рэд. „Б-са"), і тут-жа растлумачыў: „Канстанцін Дзьмітравіч лічыў, што родная мова павінна складаць аснову патрыятычнага выхаваньня. Ня ведаю, чаму мы павінны адмаўляцца ад гэтага. Любоў да сваёй мовы — гэта любоў да свайго народу, да яго культуры. Хто-ж не навучыцца любіць свой народ, ад таго дарэмна чакаць павагі і да іншых народаў. Ён будзе заўсёды абменьваць любоў на грошы".

„Дзейнічала нечая злая рука"

Няпрыкметна перайшлі на іншыя тэмы. Канстанцін Міхайлавіч паведаміў, што Кузьма Чорны шчасьліва збавіўся ад той пагрозы, якая над ім вісела некалькі месяцаў. А другія былі рэпрэсіраваны.

— Я многіх асабіста ведаў, — сказаў ён, — гэта былі чэсныя людзі, добрыя пісьменьнікі і навуковыя работнікі. Тут дзейнічала нечая злая рука, намагаючыся вынішчыць усё жывое, здаровае і здольнае мысьліць. Не ў інтарэсах народу рабілася ўсё гэта. Некалі мы разьбяромся ва ўсім. І мо й не дажыву да гэтага, а вы абавязкова дажывяце. Праўда ўсё роўна выплыве наверх.

Расказаў Якуб Колас і пра тое, што А. Уласаў (выдавец газэты „Наша Ніва" — рэд. „Б-са") прыслаў пісьмо Янку Купалу з просьбай заступіцца. На маё пытаньне, як адносіцца ён да гэтага чалавека, Канстанцін Міхайлавіч пачаў гаварыць пра Уласава зь вялікай павагай, назваў яго чэсным і сумленным працаўнікам на ніве народнай асьветы. „Аляксандар Мікітавіч, — сказаў ён, — памог мне і многім іншым маладым паэтам узысьці на літаратурную сьцежку. За адно гэта ён варты нашай павагі і пашаны".

Пра „Нашу Ніву": „недаравальная слабасьць"

Мяне зацікавіла, як сам паэт ацэньвае ролю „Нашай Долі" й „Нашай Нівы".

— У гэтых газэтах, — сказаў ён, — я супрацоўнічаў разам зь Янкам Купалам і іншымі нашымі пісьменьнікамі. З Купалам мы дапусьцілі недаравальную слабасьць, публічна ў друку ахаялі сваю дакастрычніцкую творчасьць, але хіба выкінеш тое, што прайшло праз душу й сэрца, што зьвязаецца часьцінай уласнага жыцьця. Вам, маладым, трэба будзе вывучыць усё і як трэба ацаніць. Толькі ня крывеце душой, як некаторыя нашы цяперашнія крытыкі і гісторыкі. Абапірайцеся на факты. Гаварэце праўду. Насеце ж каля самага сэрца. Старых пісьменьнікаў зараз усяляк ахайваюць, а яны вартыя павагі. Мінулага няма чаго баяцца, як прывідаў уначы. Мінулага баіцца той, хто ня ўпэўнены ў сваім сёньняшнім і заўтрашнім дні. У вёсцы заўсёды так бывала, што нядбайлы не шануюць бацькавага і свайго нічога не здабываюць, а ў

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

КАЛЯДНАЕ АРХІПАСТЫРСКАЕ ПАСЛАНЬНЕ

Дастойнаму Сьвятарству і ўсім Багалюбным Вернікам Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы

ХРЫСТОС НАРАДЗІЎСЯ!

Дарагія й любыя Браты й Сёстры!

Само народжаньне Госпада нашага Ісуса Хрыста было найвялікшым здарэньнем у гісторыі сьвету. Ад пачатку яно жыве і ўвесь час будзе жыць у сэрцах тых, хто верыць у Ісуса Хрыста. Зыйшоў зь Неба Спас выбавіць сьвет: „Слова целам сталася й пасялілася паміж нас" (Ян 1:14). Зыйшоў Спас, Якога падказвалі прарокі й Каго чакалі людзі. І „як прыйшла поўня часу", зазьзяла Зорка на небе. Госпад і Збаўца наш Ісус Хрыстос прыйшоў да нас, каб падняць грэшнікаў ды выратаваць людзей ад зла. Як прыйшоў час, Ён выканаў Свае пасланства, аб'яўляючы валадарства Божае людзям.

Сваёй навукай Хрыстос накіроўваў людзей, каб яны любілі адзін аднаго, выбачалі адзін аднаму. Ён навучаў людзей на злом аддаваць, але дабром і любоўю. Ён выразна кажа: „Новае прыказаньне даю вам, каб вы любілі адзін аднаго. Па гэтым пазнаюць усе, што вы вучні Мае, калі будзеце мець любоў між сабою" (Ян 13:34-35). Гэтага Госпадавага прыказаньня ўсе мы, хрысьціяне, маем датрымоўвацца, а пастыры, як пераемнікі сьв. Апосталаў, маюць несьці яго людзям і вучыць сваю атару любові й выбачэньня.

Ня гледзячы на вучэньне Хрыста пра любоў і выбачэньне, людзі ўносяць у Хрыстовую Царкву свае людзкія слабасьці, якія парушаюць супакой і лад. Гэтак і ў нашай БАПЦ настаў вялікі нелад, які руйнуе Яе. Гэтую незладзь у нашай сьв. БАПЦ балюча перажываеце ўсе Вы. Тое ж самае з Вамі і я перажываю, як той, што пасьвіцца свае жыцьцё для яе, на будову гэтага нашага найвялікшага Скарбу.

Дарагія мае Сёстры й Браты. І ў гэты сумны час сьвеціць Бэтлеемская Зорка надзеі. Разам са сьвятымі ангеламі й мы запяем: „Слава Богу на вышынях, а на зямлі супакой у людзях добрае волі" (Лк. 2:14).

І гэтая дабраслаўленая Зорка, Зорка Хрыстовая, няхай узмацняе ўсіх тых, хто верыць у справядлівасьць, ды асьвятляе розум тым, хто зло чыніць і навучае іх выбачаць правіны, любіць і дабро чыніць. Бог справядлівы, Ён — ахоўнік справядлівых і надзея пакрыўджаных. Бо-ж Ён кажа: „І даведаюцца ўсе цэрквы, што Я дасьледую ныркі й сэрцы, і дам вам кажнаму паводля ўчынкаў вашых" (Аб. 2:23).

Будзем верыць у Госпада нашага Ісуса Хрыста й пільна прытрымоўвацца Ягонай навукі, бо Ён-жа кажа: „Паводля веры вашае няхай станецца вам" (Мц. 9:29). Нованароджаны Хрыстос, Збаўца наш, дапаможа нам перанесьці няшчасьці й людзкую злосьць ды пашле супакой тым, хто надзееца на Яго. Народжаньне Хрыста запачаткавала новую эру, пачатак перамогі сьвятла над цемраю, дабра над злом, бо „Няма ні ў кім іншым збаўленьня; бо няма пад небам іншага імені, дадзенага людзям, якім мы маглі б спасьціся" (Дзеі 4:12).

Лад і супакой — аснова валадарства Божага на зямлі, якое здабываецца любоўю й выбачэньнем, як наказвае Сам Госпад. Калі сьв. ап. Пётра запытаўся ў Яго: „Госпадзе! колькі разоў выбачаць брату майму, калі ён згрэшыць супраць мяне? Ці да сямёх разоў?". Ісус сказаў яму: „Не кажу табе: да сямёх, але аж да семдзясят разоў сем" (Мц. 18:21-22).

Няхай згода й любоў стала пануе ўва ўсіх нас ды напаўняе сэрцы нашыя радасьцяй. А Новаанароджаны Госпад і Збаўца наш Ісус Хрыстос пашле ўсяму нашаму Беларускаму Народу збаўленьне. Няхай запануе лад і супакой сярод усіх нас.

З гэткай думкай і сардэчнымі пажаданьнямі вітаем Вас, Дастойныя Айцы й Багалюбныя Вернікі, зь вялікім сьвятам Народжаньня Хрыстовага й з надыходзячым Новым Годам.

ХРЫСТОС НАРАДЗІЎСЯ! ЯГО СЛАЎЦЕ!

Ласка й супакой Новаанароджанага Госпада й Збаўцы нашага Ісуса Хрыста, любоў Бога Айца і еднасьць Сьвятога Духа няхай будзе з усімі Вамі, заўсёды, цяпер і ўвесь час, і на векі вякоў. Амін.

З ласкі Божае пакорны МІКАЛАЙ
Архіепіскап Беларускае Аўтакефальнае
Праваслаўнае Царквы

Каляды, 1982 год,
Таронта Канада.

НА КУПАЛА-КОЛАСАЎСКІМ ВЕЧАРЫ Ў ААН

У чацьвер 21 кастрычніка сёлета на другім канцы сьвету ад Беларусі, у Нью Ёрку, у бібліятэцы Аб'еднаных Нацыяў, якая носіць імя Дага Гамаршэльда, адбылася ў мяне своеасаблівая сустрэча зь Янкам Купалам і Якубам Коласам, а разам з тым і сустрэча з маім маленствам і раньняй маладосьцяй, успаміны пра якія мне навеяў юбілейны купала-коласаўскі вечар, на якім нечакана-неспадзявана давялося пабываць.

**
*

Адмалку люблю кнігі, вырас на іх, 16-гадовым хлапцом на першы свой ганарар купіў у Менску першую кнігу й пачаў іх зьбіраць. Уцягнуўся ў гэтую добрую справу, і да вайны, а асабліва пасьля яе, — па аднэй, па дзьве, па тры насіў дамоў купленыя кнігі і пакуль іх не адчыняў, не перагарнуў, не сядаў абедаць, ня клаўся спаць. І сабраў добрую бібліятэку і прывёз яе з сабой у дабраахвотнае выгнаньне. І навет тут, дзе кнігі дарагія, сабраў ужо ня менш як сто выдадзеных беларускіх і расейскіх кнігаў. І добра ведаю магазыны, дзе іх прадаюць, і ведаю бібліятэкі, дзе іх даюць чытаць задарма.

Але такі Нью Ёрк ужо горад, што пра ўсё тут не даведаешся. Гэтак, нядаўна, за тры дні да самое падзеі, пра якую я вам раскажу, я атрымаў канвэрт са штэмплем і маркаю Аб'еднаных Нацыяў.

У канвэрце — запросіны ў Расейскі кніжны клюб пры гэтых-жа Аб'еднаных Нацыях, аб якім я нічога датуль ня ведаў, на вечар, прысьвечаны Янку Купалу й Якубу Коласу. Я знаў іх абодвых — у 1936-ым пазнаёміўся з Купалам, дзядзькам Янкам, як яго звалі блізкія й навет жонка, або зь Іванам Дамінікавічам, як я яго зваў — я прыйшоў да яго дадому зь перакладам ягонага вершу „Дарогі" у расейскую мову. І ў 1937-ым годзе пад Пухавічамі, на дачы майго настаўніка паэта Пятра Глебкі, пазнаёміўся зь Якубам Коласам, з дарагім Канстантынам Міхайлавічам, слухаў ягоных вершы, у тым ліку й толькі што тады напісаны цудоўны верш „Вусьце". І чытаў яму свае вершы. І бываў у яго ў Маскве ў гасьцініцы „Масква", дзе ён заўсёды спыняўся, і дзе аднойчы ён пазнаёміў мяне із сваім сябрам, расейскім паэтам Сяргеем Гарадзецкім. І бываў у дзядзькі Якуба ўдома ў Менску па вайне ўжо, у двухпавярховым дзеравяным будынку на Камароўцы на тэрыторыі Акадэміі Навукаў Беларусі, віцэ-прэзыдэнтам якое Канстантын Міхайлавіч быў.

Усе гэтыя ўспаміны нахлынулі на мяне на вечары памяці Коласа й Купалы ў клюбе Расейскае кнігі пры Аб'еднаных Нацыях. І я вам аб гэтым вечары раскажу.

Аўдыторыя бібліятэкі Дага Гамаршэльда невялікая, утульная, асобаў на дзьвесьце, была перапоўненая. Там былі Амэрыканцы й Амэрыканкі, былі савецкія прадстаўнікі пры ААН, у тым ліку й высакапастаўленыя міністар замежных справаў Беларусі Анатоль Гурыновіч і сталы прадстаўнік Беларусі Анатоль Шальдоў і адзін з членаў дэлегацыі Беларусі на чарговай сэсіі Генэральнае Асамблеі беларускі літаратуразнавец і празаік прафэсар Алесь Адамовіч, які і сказаў уступное слова, прысьвечанае юбілярам. На сцэне стаялі партрэты паэтаў, нажаль няўдалыя, чорнабелыя — бархацкай не партрэты й не фатаграфіі, а нейкія копіі з фатаграфіяў — у казённых белых

(Заканчэньне на 3-яй бач.)

BIELARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.
Subscription $ 12.00 yearly.

„БЕЛАРУС“ — Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце.
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 12.00 дал. на год.
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, могуць зьмяшчаць пагляды, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

Я. КОЛАС — АХВЯРА РЭПРЭСІЯЎ

(Заканчэньне з 2-ой бач.)

гаспадарлівых дзяцей нават дзедаўскае ў пашане, хоць усё зроблена пасвойму.

Сьвежы гістарычны „ветрык“

У пачатку 50-ых гадоў я заняўся вывучэньнем пачатковага этапу станаўленьня беларускай мастацкай прозы. Чыста навуковая зацікаўленасьць надзвычай важнай праблемай спалучалася ў мяне зь неабходнасьцю спакойна і аб'ектыўна разабрацца ў складаных і супярэчлівых літаратурных падзеях 20-х-30-х гадоў. У гэтым адчувалася патрабаваньне часу, бо ў нашым грамадзкім жыцьці павеяла сьвежым ветрыкам гістарычных рашэньняў XX зьезду КПСС (1956 г. -- рэд. „Б-са“). Скупыя друкаваныя і архіўныя крыніцы прыйшлося дапаўняць гутаркамі са старэйшымі пісьменьнікамі. Хацелася пагаварыць і зь Якубам Коласам, пачуць яго думку пра дзейнасьць некаторых крытыкаў, і ў прыватнасьці Бэндэ.

Чаму іменна Бэндэ? Як дасьледчык Бэндэ для мяне быў заўсёды пустым месцам, мерцьвяком яшчэ пры жыцьці, аднак у свой час гэты чалавек нарабіў нямала клопату... пісьменьнікам. Высьвятліць яго ролю — азначала раскрыць многія спружыны тагачаснага літаратурнага жыцьця.

Л. Бэндэ праператрус у кватэры Коласа

У 1948 годзе я, В. Вольскі, Л. Бэндэ і цёця Ўладзя (жонка Янкі Купалы) па заданьню Інстытуту мовы, літаратуры і мастацтва АН БССР вывучалі беларускія фонды віленскіх архіваў. Аднойчы Бэндэ запрасіў мяне ў свой пакой і амаль цэлую ноч чытаў урыўкі з дасьледаваньня пра Коласа.

— Ці можна апублікаваць гэту працу? — запытаў Бэндэ.

— Само собой зразумела, — адказаў я. — За чым астаноўка?

— Ды стары ўпарціцца, ня хоча, каб яго залішне хвалілі.

— Мо іншыя гэтаму прычыны?

— Ды не, я да Коласа заўсёды адносіўся зь любоўю і павагай. У свой час Марыя Дзьмітраўна перадала мне пісьмы Канстанціна Міхайлавіча, на якія часта спасылаюся.

— Казка для маленькіх дзяцей і вялікіх дурняў, — сказаў я са злосьцю. — Хутчэй паверу, што вось зараз праваліцца зямля і мы разам паляцім у пекла, чым у тое, што такая жанчына, як Марыя Дзьмітраўна, магла перадаць вам пісьмы мужа. Верагодней, што вы ўзялі гэтыя пісьмы ў час вобыску ў 1925 годзе.

— Пры вобыску кватэры Коласа ў 1925 годзе прысутнічаў ня я. — І Бэндэ так падрабязна і маляўніча расказаў, як той другі з уменьнем і прафэсійным майстэрствам выстукаваў сьцены, узьнімаў масьніцы, што трэба было ўсё гэта бачыць самому.

Коласаў пакаянны ліст

Размова наша набыла такі адкрыты характар, што я ня стрымаўся:

— Лука Апанасавіч, мне гаварылі, што ў 1930 годзе, калі Колас пісаў свой пакаянны ліст, за яго сьпіной стаялі вы.

— Скажэце, хто вам сказаў? — зьвярнуўся да мяне Бэндэ. — Я наб'ю яму морду.

— Нічога вы ня зробіце, — заўважыў я. — Мне сказаў аўтарытэтны чалавек, які да вайны працаваў у Акадэміі. Калі вы вельмі будзеце дамагацца, то ў Менску я вас зь ім пазнаёмлю.

Пасьля гэтага Бэндэ ня раз прыяжджаў у Менск і да выхаду ў сьвет маёй кнігі „Беларуская савецкая проза“ афіцыйных узаемаадносін са мной не парываў, аднак віленскую размову ня ўспамінаў. Мне яго маўчаньне сьветчыла пра многае“. (209)

Нагрудны юбілейны значок, спраектаваны й выкананы Ірэнай Рагалевіч-Дутко.

„ІДЭЙНЫЯ ЗРЫВЫ“ КУПАЛЫ Й КОЛАСА

„Вітаючы пачатак вялікага абнаўленьня жыцьця (г. зн. савецкую ўладу — рэд. „Б-са“), Купала і Колас, аднак, ня мелі тады яснага ўяўленьня аб сацыяльным зьмесьце рэвалюцыі, яе сацыялістычным характары і гістарычных мэтах. Застаючыся на пазыцыях дэмакратычнага сьветапогляду зь яго непазьбежнымі ілюзіямі, яны часам аказаліся дэзарыентаванымі, не знаходзілі правільнага адказу на вострыя пытаньні часу, допускалі ў сваёй творчасьці ідэйныя зрывы“. — Акадэмія Навук БССР, **Гісторыя беларускай савецкай літаратуры,** том I, Мінск, 1965. б. 10.

НОВЫ АТЭІСТЫЧНЫ ЦЭНТАР У ВІЛЬНІ

Як падала газэта „Советская Литва“ (29.IX.82), у Вільні створаны зь ініцыятывы ЦК КПСС Інстытут Навуковага Атэізму. Ён будзе каардынаваць атэістычныя дасьледаваньні ня толькі ў Ліцьве, але таксама ў Лацьвіі, Эстоніі й Беларусі.

***

Пра польска-беларускія дачыненьні 1920-ых гадоў даволі шмат пішацца ў доктарскай дысэртацыі Тэафіля Пётркевіча „Украінскае пытаньне ў Польшчы ў канцэпцыях пілсудчыны, 1926-1930 г.г.“, што выйшла ў выдавецтве Варшаўскага Ўнівэрсытэту ў 1981 годзе. Рэцэнзія Ўладзімера Банчкоўскага на гэтую працу зьмешчаная ў „Зэшытах Гістарычных“ (сшытак 59-ты, 1982, бб. 221-229), выдаваных польскім Літаратурным Інстытутам у Парыжы.

СЬВІНЬНІ ПАД ДУБАМ
(Трохі пад Крылова)

На беларускіх жалудох
Даў спосаб сьвіньням Бог,
Тутэйшым сьвіньням, беларускім -
Ім гэта байка для закускі.
Жыруюць тут, растуць іх трыбухі,
I адкладаецца ў іх сала.
Сьвіньня-ж сьвіньнёю быць не перастала,
I сьвінскія захованы грахі.
Наеліся тут дзёдзькі жалудоў,
Сваіх прыдбалі парасят
I рохкаюць на той-жа сьвінскі лад,
Палёгшы між дубоў.
— Скажы, кума: ну, як нам быць?
Дзе нам дзяцей сваіх вучыць?
I як ім рохкаць тут:
Ці па-тутэйшаму, ці не?
Скажы, імосьтанька, ты мне,
Бо ўсё-ж нам родны гэты кут —
I гадаваліся мы тут,
Вунь там і выган наш і груд,
Балоты тыя і лясы...
— Кума!
Да ў іх на грош красы
Няма!
I што трывожыцца дарма?
Мне прыкра чуць такія галасы!
Я факультэт акончыла сама.
Ня менш, як у карыце,
Сваім лычом капалася ў санскрыце,
I добра знаюся я ў мовах
I ў далікатных розных словах.
Пакінь-жа, мілая, сьмяшыць людзей:
Ну хто адважыцца псаваць сваіх дзяцей?
Бо як-жа гаманяць тутэйшыя дубы?
Іх голас брыдкі і грубы
I не ачэсаны, слабы,
Не мілагучны,
Прыдуманы і штучны,
Ні гібкасьці, ні сілы,
Паэзіі і музыкі ні-ні,
Убоства, дзе ні павярні...
О, Божа барані!
Мяне ён нудзіць, рве мне жылы!
Як ён агідны! Як нямілы!
А гэта „дзе“, гэта „це“
Мне болем адклікаецца ў хвасьце.
I родны кут, ды вось ня мой,
Для віду пойдзеш зь ім на шлюб,
А наш „кумір“ — Крылоўскі дуб.
Я — маці, мілая, і дзетак хоць зьняволю,
А па-тутэйшаму і рохкнуць не пазволю!

1926 г.

Якуб Колас

ПРАМОВА АЛЯКСЕЯ КАРПЮКА

Ад Рэдакцыі: На Захад трапіў нядаўна выдадзены ў Польшчы другі сшытак самвыдавецкага неперыядычнага выданьня „Беларускія Дакумэнты“, датаваны лістападам 1981 году. Зьмест другога сшытка апісаны ў папярэднім нумары „Беларуса“. У другім сшытку „Беларускіх Дакумэнтаў“ зьмешчаная стэнаграма прамовы беларускага савецкага пісьменьніка Аляксея Карпюка на пятым зьезьдзе пісьменьнікаў Беларусі ,сказаная 13-га травеня 1966 году.

Ніжэй зьмяшчаем тэкст гэтае прамовы з такой-жа заўвагай, зь якой яна зьмешчаная і ў „Беларускіх Дакумэнтах“: „Тэкст выступленьня публікуецца бяз згоды й ведама аўтара“. Падзагалоўкі дадзеныя рэдакцыяй „Беларуса“.

„Пісьменьніку, мабыць, дастаецца найбольш“

Хутка сьвяткавацьмем 50-годзьдзе нашай улады. Хачу напомніць Леніна, калі ён заклікаў на юбілеях быць дзелавітым, менш ужываць парадныя траскатні, менш кічыцца тым, што дасягнулі, больш гаварыць пра недаробленае. Перамогі й сьвяты людзі выкрасаюць з сэрцаў у цяжкай барацьбе.

Зроблена многа. У нядзелю нават у нашым Гродна кожны трэйці юнак фланіруе па вуліцы з транзыстарам. Амаль у кожнай кватэры — тэлевізар, ён прымае па трох каналах: зь Мінску, зь Вільні й Варшавы. Да Ташкенту ў мінулым годзе я дабраўся за шэсьць гадзін... Аднак і сёньня яшчэ часам, каб пражыць чэсна й сумленна адзін дзень і гаварыць усім праўду, то душэўных сілаў дабыць трэба куды болей, чым трэба касманаўту зьлётаць у космас.

Пісьменьніку, мабыць, дастаецца найбольш.

Калі фізык ці хімік зрабіў адкрыцьцё, то ўсе ягоныя калегі з Савецкага Саюзу адразу бяруць ноўшаства на ўзбраеньне і наступная думка разьвіваецца ўжо з улікам гэтага дасягненьня. Калі-ж пісьменьнік напісаў рэч, якую дагэтуль яшчэ ня пісалі, то пакуль дойдзе яна да народу, аўтару часамі трэба патраціць куды болей сілы, чым для напісаньня.

Нікому ня прыйдзе і ў галаву зьбіраць хворых і дазволіць ім вырашаць, як урачам лячыць. Возьмем інжынераў-электрыкаў: ня зьбіраюць-жа жыхароў камунальных кватэр, каб тыя вырашалі, якой канструкцыі і зь якога матар'ялу мае быць кацёл электрастанцыі. У адносінах да пісьменьніка такія выпадкі — нармальныя.

Для сьмеху. Адзін архітэктар сказаў: гэ, чаго ныеш? Каб пакрытыкаваць пісьменьніка, трэба, прынамсі, прачытаць кніжку. Мяне-ж можна разьбіць, глянуўшы на пабудову нават праз вакно машыны!

Калі памёр Леў Мікалаевіч, сталічныя газэты зьмясьцілі артыкул: „Падумаеш, Талстой! Пакладзі ў лінію яго кніжкі, яны дасягнуць адно Масквы; а пакладзі ў радочак тамы мадам Вярбіцкай, то лінія пойдзе ад Пецярбурга да Ўладзівастоку і назад да Масквы!..“ Пры ўсім нашым росьце, нажаль, і цяпер можна назіраць такія погляды на літаратурныя дасягненьні.

Адмаўляецца права паказваць адмоўнае

Вакол зямлі паляцяць два сабачкі, то некалькі дзён пра іх будуць пісаць усе газэты СССР (хоць праз месяц пра выпадак грунтоўна забудуць), а калі-б у нас зьявіліся новыя „Людзі на балоце“ (раман Івана Мележа — рэд. „Б-са“), то ў „ЛіМе“ зьмясьцілі-б невялікую рэцэнзію і толькі. Я ня супраць сабачак. Я за тое, каб ажыятаж вакол іх не рабіўся за кошт дасягненьняў сумленьня й душы народу.

Ствараецца ненармальнае палажэньне на нашым фроньце. Мабыць рэдка калі аж так праяўлялася адміністраваньне літаратарамі й літаратурай. Часамі адмаўляецца права аўтару на паказ заганных бакоў нашага жыцьця.

Калі радар „вядзе“ самалёт праціўніка, у яго апаратуры ўлічваецца тэмпэратура паветра, хуткасьць самалёту, паталок і яшчэ сотню дадзеных; інакш, убачаны вораг візуальна не перакрыецца ў прыцэле зэніткі зь ценьню на экране і са стрэлу атрымаецца фіга з макам. Калі ты, апісваючы гэроя, ня возьмеш пад увагу ўсе моманты з жыцьця народу, дык гэрой твой не перакрыецца ў сэрцы чытача.

Толькі раўнадушны чалавек, якому не дарагія нашы заваяваньні, што дасталіся так дарагім коштам, можа праходзіць міма адмоўных бакоў нашага жыцьця, ня ўзьнімаць іх у творах.

Ці-ж у нашай краіне так усё ўжо гладка?

На Гродзеншчыне цяпер усё ў квецені яблынь, груш і сьліў. Ці магу я пагадзіцца з тым, што восеньню мы будзем фруктамі карміць жывёлу, а пасьля Новага Году — сьлівы й памідоры есьці баўгарскія?

За апошнія гады ўпаў у цане наш рубель. Ці магу я памірыцца, што даём мы яму падаць, што ніхто не гаворыць пра гэта?

Крытыкуючы асобныя творы, чаму мы не асуджаем і тыя ўмовы, якія даводзяць аўтараў да крайнасьці? „Ложь — религия слабых“ — сказаў Горкі. Пра гэта ведалі і раней (між іншым, яшчэ 100 гадоў таму назад Мікалай I, пабыўшы на прэм'еры „Рэвізора“, сабраў назаўтра сваіх чыноўнікаў і загадаў: усім паглядзець спэктакль!). Памятаючы гэта, глянем і мы праўдзе ў вочы: мабыць, даўно ў нас ня было такога палажэньня, каб рэдакцыі вярталі аўтарам столькі раманаў, аповесьцяў, апавяданьняў, вершаў і паэм.

Яшчэ некалькі гадоў таму назад мы перажывалі буйную хвалю анэкдотаў: армянскіх, маскоўскіх, разанскіх. Ішло як-бы спаборніцтва паміж гарадамі, рэспублікамі. Па гэтаму пытаньню былі нават рашэньні партыйных органаў, але гэта толькі выклікала новыя іх хвалі. Анэкдоты апалі самі па сабе, калі ня стала прычын, якія іх спараджалі.

Цяпер якраз перажываем хвалю так званага самвыдату. Ад Гродна да Ўладзівастоку, ад Архангельску да Сухумі ходзяць па краіне рукапісы аўтараў. Людзі іх зачытваюць да дзірак, ня лічацца з часам, перапісваюць нанова, перадаюць далей. Пераважная большасьць гэтага самвыдату — таленавітыя творы нашых вядомых пісьменьнікаў і праз год-два бачыш іх у друку. Ці да твару нам гэтая зьява? I ніякімі забароненьнямі яе ня спыніш, калі ня зьменіш атмасфэру ў рэдакцыях, якая зьяву спараджае.

Ой, яшчэ ня ўсё ў нас гладка.

Бацькі й дзеці

Нядаўна я прачытаў у польскай газэце такую сабе бяскрыўдную інфармацыю. На мітынгу ў нейкім горадзе ў Эгіпце выступаў Насэр. Як бацька, як чалавек, ён паскардзіўся 40-тысячнаму натоўпу, што яго дачка праваліла ўступны экзамен у Каірскі Ўнівэрсытэт. Я ведаю добры дзесятак дачок і сыноў некаторых адказных работнікаў, якія ў школе вучыліся на троечкі; калі-ж дайшло да экзаменаў у Гродзенскі ВУЗ (Вышэйшая навучальная ўстанова — рэд. „Б-са“), пры страшэнным конкурсе яны раптам дружна атрымалі адны пяцёркі. А гэта адбіваецца ў народу. Зусім тут не хачу выстаўляць у дрэнным сьвятле нашых кіраўнікоў. Мне, як савецкаму патрыёту, камуністу, вельмі крыўдна: будуем Асуан, а ў нечым прынцыповым варта і самым павучыцца ў Арабаў.

Мне моладзь падабаецца. Нават зь ейнымі танцамі ,музыкай, прычоскмі й модамі. Шкадую, што не магу і я такіх насіць. Пры сустрэчах з моладзьдзю надта хутка знаходжу агульную мову. Я, у мінулым заядлы камсамолец-падпольшчык ,радуюся, што і ў сёньняшнім камсамольскім племені жывы інстынкт да дзеяньня. Камсамольцы робяць шмат для краіны і ідэі. I зь вялікай любові да іх не магу мірыцца са зьявамі, якія часамі дапускаем сярод нашых дзяцей.

Кар'ерысты, падхалімы й даношчыкі

Ці не ў камсамоле побач з гэроямі нараджаюцца і асобы без сваёй думкі, угоднікі, кар'ерысты, падхалімы і людзі — чего изволите? Могуць мне сказаць, што такіх мала. Гэта не апраўданьне. Прырода кар'ерыста такая, што ён адзін можа зьнявечыць намаганьні тысяч гэрояў. Нажаль, вопыт — не залаты гадзіньнік, які ад бацькі пераходзіць да сына. I недастаткова яшчэ ўсвоіць лёзунгі й вывады камуністычнай навукі, іх трэба прапусьціць праз свае жылы й кроў. Чаму-ж часамі ствараем для моладзі інкубатары, а ня ўмовы, дзе-б яны вучыліся дабываць вялікую праўду жыцьця ў мазалях, барацьбе, як дабывалі яе мы самі?!

У нас чамусьці ня прынята выступаць супроць такой катэгорыі тыпаў, як кар'ерыст, угоднік. Кажуць, паясьненьня слова „даношчык“ няма нават у слоўніках. А даношчыкі існуюць у нас мо ня толькі ў выдавецтве „Беларусь“. Між іншым, аднаго там я назваў гэтым ганебным тэрмінам. Назваў спэцыяльна пры сьветках, каб ён меў магчымасьць падаць мяне ў суд ці на партбюро. Дудкі, нікуды не падаў. I ня выклікаў мяне на дуэль. Ён толькі шчасьліва ўсьміхнуўся, быццам яму пашчыкаталі за вушкам.

Пакалечаныя культам людзі

Чамусьці прытупіліся, ой, прытупіліся ў нас паняцьці чэсьці, гонару, парадачнасьці. Да таго часамі назіраецца падзеньне маральных крытэрыяў, што месцамі бярэ верх мяшчанскае разважаньне, якое нічога агульнага ня мае з марксызмам. Іншы табе будзе хоць цэлы дзень слухаць яўнага балбатуна, які на трыбуне таўчэ ваду ў ступе, і зь дзіўным ірвеньнем абзаве таго чалавека наіўным, хто кажа, што думае.

Пералічваючы балячкі нашы, мы ня можам ня бачыць, як некаторых людзей пакалечыў культ. Ад таго, што чалавек такі век свой адно ведаў падпарадкавацца загадам зьверху, у яго, беднага, атрафіравалася здольнасьць самастойнага мысьленьня, зьнікла прыродная чалавечая рыса ня ісьці наперакор свайму сумленьню. Загадаюць яму сеяць кукурузу на нашых пяскох замест лубіну — прымусіць усіх сеяць кукурузу. Скажуць заараць лугі, канюшыну — заарэ і іх. Прагаласаваць за два аблвыканкомы? Калі ласка. Яшчэ выступіць у газэце. Праз два гады выканкомы аб'яднаюць, ён напіша другое і зноў падмацуе Ленінам. I не пачырванее перад людзьмі, якіх дурыў, зь дзіўнай беспасярэднасьцю скажа ў апраўданьне:

— Партыя тады ставіла адны задачы, а цяпер — другія!..

А тое, што партыя яму нагадвала яшчэ і думаць, да таго быццамбы не адносіцца.

Аднойчы я назіраў такога чалавека, калі ён даваў загад свайму інструктару напісаць даклад. Не саромеючыся мяне, ён яшчэ дадаў:

— Кунцэвіч, ты толькі добра яго напішы, бо з дрэнным прымушу выступіць самога!

Хіба можна сабе ўявіць Леніна, каб яму хтосьці пісаў даклады?

Разумею, з таго часу краіна вырасла, сакратару ЦК для дакладу, мабыць, трэба выкарыстаць паслугу і не аднаго інструктара. Але-ж чаму, чаму, чаму мода гэтая практыкуецца зьверху да раённага цэнтру? Гэтак і там часамі выступаюць з разносамі пісьменьніка, не прачытаўшы ніводнага яго твору. Гэтак „пішуць“ артыкулы ў газэты, здараецца, нават — дысэртацыі. Ня дзіва, што людзям такія артыкулы і дакладчыкі набілі аскоміну, аўтарытэт кіраўніка ўпаў. А з чаго яму быць, з аднае цікавасьці да футболу? Ня можа яго быць у такога кіраўніка, ня можа, нават калі цікавасьць гэтая шчырая і разьбіраецца ён у ігры футбольных каманд выдатна.

На долю такіх людзей выпаў нялёгкі час. Па-чалавечы можам іх і пашкадаваць. Толькі-ж яны маюць

(Працяг на 4-ай бач.)

КУПАЛА-КОЛАСАЎСКІЯ ЎГОДКІ Ў КЛІЎЛЕНЬДЗЕ

СУСТРЭЧА ВЫПУСКНІКОЎ ГІМНАЗІІ ІМЯ Я. КУПАЛЫ

Беларускі Грамадзкі Цэнтар „Полацак" быў месцам адзначэньня Купала-Коласаўскага юбілею. Першая імпрэза адбылася ў суботу 13 лістапада. Была гэта сяброўская сустрэча былых вучняў і настаўнікаў Беларускай Гімназіі імя Янкі Купалы ў Нямеччыне. Ідэя гэткае сустрэчы належыць сп-ні Натальлі Орсе, заслужанай беларускай настаўніцы ды былой настаўніцы гімназіі імя Янкі Купалы (жонцы дырэктара гэнае гімназіі др. Аляксандра Орсы). Кліўленд-жа быў выбраны для сустрэчы, бо ў ягоных ваколіцах пражывае хіба найбольш былых гімназістаў. Старшыня „Полацку" сп. Сяргей Карніловіч разам з ладнай грамадой былых гімназістаў, цяпер кліўлендцаў, віталі гасьцей: сп-ню Н. Орсу, ейную дачку Галіну, сп-ню Зору Кіпель і др. Вітаўта Кіпеля, сп. Міколу Артона, др. Язэпа Сажыча і сп. Анатоля Цярэшку. Шчырымі воплескамі й словамі падзякі былі вітаныя былыя настаўнікі гімназіі: сп-ня Натальля Орса, сп-ня Іна Каханоўская (Рытар), ды сп. Аўген Каханоўскі.

У прыемнай сяброўскай атмасфэры, неяк не адчуваючы праляцелых гадоў, пасьля смачнай вячэры, прыгатаванай сп-нямі Оляй Кабякай, Евай Яраховіч і Ядзяй Раковіч, прайшоў вечар успамінаў.

Др. В. Кіпель, абітурыент 3-га выпуску гімназіі імя Янкі Купалы (1948 г.), прыгадаў, як ён зазначыў, „з пагляду вучня" ад пачаткаў гімназіі, калі зь невялікае групкі вучняў-Беларусаў украінскае гімназіі ў Рэгенсбургу (жнівень-верасень 1945 г.), дзякуючы стараньням тагачаснага беларускага кіраўніцтва і беларускіх настаўнікаў, стварылася вялікая беларуская навучальная ўстанова з колькісотнай грамадой вучняў. Дакладней др. Кіпель аднак затрымаўся на адным аспэкце: узроўні праграмы й навучаньня ў гімназіі.

В. Кіпель сказаў: „Па сканчэньні гімназіі мне давялося вучыцца год на нямецкім унівэрсытэце, шэсьць гадоў на унівэрсытэце бэльгійскім, і тры гады на унівэрсытэце амэрыканскім ды ўсяго мець тры дыплёмы й некалькі навуковых працаў, і вось з гэткага досьведу я магу сказаць, што беларуская гімназія імя Янкі Купалы, мой апошні этап у атрыманьні сярэдняе асьветы, дала выдатную падрыхтоўку як у галіне дакладных навукаў, гэтак і навукаў прыродаведных, а таксама ўклала беларускі кругагляд у навуках гуманітарных. З матурыстаў Беларускае Гімназіі імя Янкі Купалы, што залічыліся на ўнівэрсытэты, блізу ўсе здабылі вышэйшую асьвету".

Аб арганізацыі гімназіі, вядзеньні рэгулярных заняткаў ды працы гімназіі напрацягу бяз мала пяцёх гадоў гаварыў адз... зь ейных арганізатараў, былы настаўнік Аўген Каханоўскі. Сп. Каханоўскі падаў прынагодна надзвычай важныя й цікавыя лікі й даты з жыцьця гімназіі. Гімназія адчынілася ў кастрычніку 1945 году, а 22 сьнежаня таго-ж году ў ёй пачаліся рэгулярныя лекцыі. На дырэктара гімназіі быў запрошаны др. Аляксандар Орса. Гімназія мела пяць выпускаў. Атэстаты сьпеласьці былі дадзеныя 44 асобам. Усяго праз гімназію прайшло каля 400 вучняў. Надаць гімназіі імя Янкі Купалы было пастаноўлена пэдагагічнай радай якраз пасьля адзначэньня гімназіяй пятых угодкаў трагічнае сьмерці Янкі Купалы ў чырвені 1947 году. Весткі пададзеныя сп. Каханоўскім былі запраўды вельмі цікавыя, і аўдыторыя выказала пажаданьне, каб дадзеныя пра гімназію былі замацаваныя ў друку ці ў форме артыкулаў ці асобнай манаграфіяй. Дарэчы, прыабяцала гэта дапілнаваць ды дапоўніць сваімі ўспамінамі сп-ня Іна Каханоўская.

Сп-ня Натальля Орса падзялілася сваімі ды ейнага мужа перажываньнямі падчас першых крокаў існаваньня гімназіі ды дэталямі далейшае працы ў наладжаньні сыстэматычнага навучаньня.

Сп-ня Орса расказала таксама аб трох спатканьнях зь Янкам Купалам: у Маскве, у Празе і ў Навагрудку. Успаміны гэтыя надзвычайна цікавыя й важныя, бо дадаюць матар'ял да біяграфіі вялікага беларускага паэта; трэба спадзявацца, што яны зьявяцца ў друку.

Афіцыйная, калі гэтак яе можна назваць, частка закончылася выступам сп. Анатоля Цярэшкі — штрыхамі ягоных успамінаў з школьных гадоў — ды чытаньнем ягонага вершу.

Гутаркі, успаміны, абмен уражаньнямі зь сябрамі, зь якімі не даводзілася бачыцца панад дваццаць гадоў, пад гукі купалаўскіх і коласаўскіх песьняў з кружэлак, працягваліся яшчэ далёка за поўнач.

Ансамбль „Васілёк" й былыя настаўнікі Гімназіі імя Я. Купалы (зьлева направа): Іна Рытар-Каханоўская, Наталья Орса, Аўген Каханоўскі.

АКАДЭМІЯ

Нядзельны дзень 14-га лістапада пачаўся багаслужбай ды прынагодным казаньнем настаяцеля парахвіі айца Міхася Страпка. Тады ўсе паехалі ў селішча „Полацак", дзе пасьля смачнае перакускі, падрыхтаванае сп-нямі Валяй Тэй, Марыяй Гарох, Крыстынай Каваленка, Тацьцянай Кананчук і з дапамогай сп. Біла Гэй, адбылася акадэмія. Адчыніў урачыстасьць старшыня „Полацку" сп. Сяргей Карніловіч ды перадаў далейшае кіраваньне праграмы сп-ні Олі Лукашэвіч.

Даклад аб творчасьці Купалы й Коласа ды іхным значэньні для беларускага нацыянальнага руху быў зроблены сп. Аўгенам Каханоўскім. Дакладчык надзвычай глыбока й вобразна прааналізаваў кажнага пісьменьніка ўпаасобку ды падкрэсьліў іхную супольнасьць у ўплывах на разьвіцьцё ўсяго беларускага руху ды бясспрэчную ролю і на будучыню.

Дзякуючы сп. Каханоўскаму за даклад, сп-ня Оля Лукашэвіч вельмі ўдала зрабіла параўнаньне аб значэньні й ролі пісанага слова Купалы й Коласа для адраджэньня й жывучасьці нацыі беларускае зь некаторымі мамэнтамі гісторыі амэрыканскага народу.

Мастацкая частка акадэміі была шырокая й разнастайная, але цалком базаваная на творах абодвых песьняроў. Жаночы хор „Васілёк" пад кіраўніцтвам сп. Кастуся Калошы прапяяў „Я ад вас далёка" й „Поле ты, поле" на словы Купалы; Коласаў „Нёман" быў выкананы дуэтам сп-нямі Тацьцянай Кананчук і Ірэнай Сьмірновай-Калядой; урывак з Коласавае трылёгіі „На ростанях" ды Купалаў верш „Перад будучыняй" былі памастацку прачытаныя сп. Юркам Калядом, а малады дэкляматар Язэп Радзюк з пачуцьцём прадэклямаваў паангельску верш Коласа „Тры жаданьні". Акампаніявала музычным выступам ды таксама выканала солё на акардыёне, напісанае камп. Куліковічам да Купалавых словаў „Марш моладзі", сп-ня Оля Макдэрмат (Дубаневіч). Закончылася акадэмія адсьпяваньнем (хор пачаў, а аўдыторыя далучылася) Купалавага гімну „Не пагаснуць зоркі ў небе".

Урачыстасьць сьвяткаваньня асабліва падкрэсьлівалася шырокай і ўдала падрыхтаванай сп-нямі Зорай Кіпель і Евай Яраховіч выстаўкай. На выстаўцы былі шмат якія старыя й новыя выданьні клясыкаў, паасобныя творы асабліва каштоўныя з гледзішча іхнага мастацкага афармленьня, шмат новых выданьняў, прысьвечаных юбілейнаму Купала-коласаўскаму году, ды асабліва шмат калярытнага ілюстрацыйнага матар'ялу (альбомы, дзясяткі паштовак, значкоў). Былі выстаўленыя таксама бадай усе эміграцыйныя выданьні Купалы й Коласа, а таксама творы прысьвечаныя ім. Пры выстаўцы функцыянаваў таксама стэнд беларускае кніжкі й значкоў для продажу.

З водгукаў і камэнтароў было відавочна, што і гэтая чарговая імпрэза ў Кліўлендзе прайшла вельмі ўдала.

С. Полацкі

Выстаўка, прысьвечаная Песьнярам Беларусі.

НА КУПАЛА-КОЛАСАЎСКІМ ВЕЧАРЫ Ў ААН

(Заканчэньне з 1-ай бач.)

рамках, і выглядалі яны ўбога, асабліва на фоне яскравага букету хрызантэмаў і юргіняў.

Алесь Адамовіч, нявысокі, хударлявы чалавек, пачаў сваё выступленьне пабеларуску, і мне гэта адразу спадабалася: „Шаноўныя госьці й дарагія сябры рускай кнігі..."

Прыемна было пачуць на ньюёрскай эстрадзе мову майго маленства. Але радасьць мая была нядоўгая. Лектар тут-жа перайшоў на расейскую мову, афіцыйную ня толькі ў Аб'еднаных Нацыях для прадстаўнікоў Беларусі, але і ў стольным Менску, дзе Алесь Адамовіч жыве. Праўда, Алесь Адамовіч парасейску гаварыў зь беларускім вымаўленьнем, і навет гэта драбніца цешыла мяне.

Аб чым Алесь Адамовіч гаварыў ньюёркаўцам? Ён расказаў ім, што Купала й Колас для Беларусі, як Пушкін для Расеі, як Шаўчэнка для Украіны. Дадам ад сябе — як Ўолт Ўітман для Амэрыкі, якога так цудоўна Янка Сіпакоў пераклаў для Беларусі.

Але Алесь Адамовіч не сказаў аб тым, што ў Менску няма больш аніводнае школы, у якой навучаньне вялося-б у мове Купалы й Коласа. А за маймі часамі школы зь беларускаю моваю навучаньня ў Менску пераважалі. Я сам у гэткай школе вучыўся. У якім-жа, цікава, кірунку ідзе ход разьвіцьця культуры на Беларусі?

Гаварыў Алесь Адамовіч пра волатаў беларускага мастацкага слова мала. Ён хутка перайшоў да палітыкі, а дакладней кажучы, да прапаганды, пачаў прапаведаваць мір, як быццам-бы, аўдыторыя ягоная была настаўленая за вайну.

Зрэшты, ня будзем займацца расшыфроўваньнем усіх прапагандавых намаганьняў прамоўцы, пагатоў, што гаварыў ён нядоўга і сваёй прамовай ён слухачоў ня змучыў.

Дырэктар клюбу Расейскае кнігі пры ААН Уладзімер Шчасны, які вёў вечар, падзякаваў Алесю Адамовічу, і тады быў паказаны дакумэнтальны фільм, прысьвечаны Якубу Коласу, які мяне ўсхваляваў. Я пабачыў на экране маладога Коласа, тады яшчэ Кастуся Міцкевіча зь невялічкімі вусікамі на разумным удумлівым далікатным твары; пабачыў старэйшага Коласавага сына Юрку, што загінуў на вайне — я да вайны знаў яго, ён вельмі быў падобны да бацькі — і малодшага сына Данілу, цяпер ужо немаладога поўнага чалавека, больш падобнага да маці, ён цяпер — дырэктар музэю Якуба Коласа. І пабачыў на экране дом творасьці пісьменьніка ў Каралішчавічах, дзе Колас часта бываў. Ён любіў маладзшых сваіх калегаў, і яны любілі яго, і там ён зь імі, што называецца, адводзіў душу ў гутарках. Побач з Коласам на экране я пабачыў Лынькова, Куляшова, Броўку, якія таксама адышлі ўжо ў лепшы сьвет. І я пабачыў кабінэт Канстантына Міхайлавіча, ягоны пісьмовы стол і самога за сталом. Нажаль, кінаапаратар ня зьняў увесь гэты пакой, дзе ў правым кале дзьвярэй куце стаяў куфар на замку, каваны, цяжкі, у якім дзядзька Якуб беражліва захоўваў рукапісы й грошы. Ён ашчадкасам не давяраў. І я, нажаль, не пабачыў перад домам маленькае палоскі, на якой каласілася густое высокае жыта, пасеянае самым гаспадаром. Колас, ужо ня зусім здаровы, спэцыяльна зыйшоў з другога паверху, каб паказаць мне гэтыя родныя яму свае каласы, ад якіх ён узяў свой псэўданім. Я гэтага не забудуся і ніколі не забудуся.

І яшчэ адна невялікая дэталь, заўважаная мною на экране: на пісьмовым стале Коласа перакладны каляндар з датаю 13-га жніўня 1956 году — дзень сьмерці паэта. Але каляндар не беларускі, а расейскі. У Беларусі, нат для гэткае нагоды не знайшлося беларускага календара...

Па фільме пра Коласа быў паказаны рэклямна-агітацыйны фільм „Савецкая Беларусь" для замежных глядачоў. Уражаньня на мяне ён не зрабіў. За ім быў паказаны фільм „Дзікае паляваньне караля Стаха", але, як і той каляндар, фільм — таксама рускамоўны зь вельмі запавольненым у ім ходам дзеі. Я яго да канца не дагледзеў.

Андрэй Клёнаў

КУПАЛАЎ ВЕРШ „А ХТО ТАМ ІДЗЕ?" У 82 МОВАХ

Купала напісаў свой славуты верш „А хто там ідзе?" недзе паміж 1905 і 1907 гадамі. Быў ён надрукаваны у першым Купалавым зборніку „Жалейка" у 1908 годзе. У хуткім часе верш пачаў перакладацца ў розныя мовы, найперш зьявіўся украінскі пераклад — у 1909 годзе, тады літоўскі — у 1910 г., чэскі ды расейскі — у 1911 г., польскі — у 1912 г. і г. д.

У 1910 г. кампазытар Людамір Рагоўскі напісаў музыку да вершу, які ў тым-жа годзе быў выдрукаваны разам з нотамі асобнай брашуркай (№ 15. Выданьне „Нашае Нівы"). Песьня сталася неафіцыйным беларускім гімнам.

Сёлета з нагоды Купалавага юбілею ў выдавецтве „Мастацкая літаратура" ў Менску выйшла анталёгія перакладаў вершу „А хто там ідзе?" у 81 мове — амаль ува ўсіх важнейшых мовах сьвету. Аднак пры бліжэйшым азнаямленьні з публікацыяй заўважаем, што адной вельмі важнай славянскай мовы — славацкай — у перакладах няма.

З нашай ініцыятывы ды з дапамогай і стараньнем добрага прыяцеля Беларусаў др. Язэфа Сташко, аднаго з рэдактараў славацкага часапісу „Гарызонт", Купалаў верш быў перакладзены і ў славацкую мову ў кастрычніку сёлета. Пераклад зрабіў ведамы славацкі празаік, паэта ды літаратурны крытык Мар'ян Жыяр. Др. Імрых Кружляк (сапраўднае імя паэты) нарадзіўся у 1914 годзе ў Дэтве ў Славаччыне. Ён аўтар шматлікіх навэляў, кніжок пра славацкую літаратуру ды інш., жыве цяпер у Мюнхэне ў Заходняй Нямеччыне і зьяўляецца галоўным рэдактарам успомненага ўжо часапісу „Гарызонт".

Купалаў верш зрабіў на Мар'яна Жыяра глыбокае ўражаньне. Вось як ён пра гэта піша: „Запраўдны сэнс Купалавага вершу — гэта ягоны гуманізм, ягоная прага да праўды й права чалавека стацца чалавекам... Славяне некалі выратуюць сьвет сваім глыбокім пачуцьцём гуманнасьці, справядлівасьці, праўды, бо гэтыя якасьці — частка іхнага характару... Будзем верыць і працаваць разам, каб наш славянскі сьвет вярнуўся да сябе, пазнаў зноў сваю душу і што ў ёй Боскае й чалавечае... Вітаю нашых братоў Беларусаў... Перакладам гэтага вершу я кланяюся перад гуманізмам іхнага вялікага паэты Купалы, які меў веру, нашую славянскую веру, што Славяне, як некалі сказаў Гэрдэр, прынясуць надзею ў прышласьць цэлага сьвету..."

Гэтта падаём пераклад вершу „А хто там ідзе?" паславацку. Гэта 82-я мова, у якую Купалаў верш перакладзены дагэтуль.

Зора Кіпель

Kto to tam ide?

Kto to tam ide? Kto svojím nástupom
ukázal cestu tak vel'kým zástupom?
— Bielorusi.

A čože vlečú na chrbte zodratom,
v rukách krvavých a v kroku tak chradnom?
— Svoje krivdy.

A kamže nesu tieto krivdy svoje,
či niekto ich snád za ne pol'utuje?
— Celému svetu.

Ktože im kázal vydat' sa v šíry svet,
so svojou krivdou za právo zahoriet'?
— Bieda, psota.

Počomže tužia, takto ponížení,
ked hluchým, slepým spravili všetkých z nich?
— Byt' raz človekom.

Preložil Marian Žiar

НА ФЭСТЫВАЛІ Ў БЭРЫСА

(АРГЕНТЫНА)

Традыцыйным звычаем, сёлета ў верасьні (для паўдзённай паўкулі гэта месяц вясны) адбываліся фэстывалі імігрантаў у Аргентыне. У горадзе Апостолес, што ў правінцыі Місіёнэс былі адзначаныя 85-ыя ўгодкі прыбыцьця з Эўропы першых імігрантаў. А ў сталіцы імігрантаў гор. Бэрыса адбыўся, пяты ўжо, Фэстываль.

Нажаль, сёлета было шмат дажджоў і паводак, што не абмінулі й Бэрыса, вада залівала ніжэй забудаваныя кварталы. Прагнозы на фэстываль выглядалі сумна. Але абыйшлося безь бяды.

Фэстываль пачаўся нармальна ў сыботу 4-га верасьня ў муніцыпальным тэатры ў прысутнасьці прадстаўнікоў правінцыяльнае ўлады зь Ля Пляты, сталіцы правінцыі, і каардынацыйнага Цэнтру Этнічных Клюбаў.

У нядзелю адбылося пабажэнства, а ўвечары — выбары „каралевы" імігрантаў на 1983 год. Тут былі прадстаўленыя „князёўны" з 13-ёх этнічных групаў. Усе кандыдаткі — пераважна вучаніцы каталіцкіх сярэдніх школаў. Беларусаў рэпрэзэнтавала 15-гадовая прыгажуня Разана Рубаш, таксама вучаніца сярэдняе школы. Карона дасталася 18-гадовай Нільдзе Скафаты італьянскага паходжаньня.

На канцэрце ў муніцыпальнай тэатральнай залі Беларусы выступалі ў сыботу 11 верасьня са сваім ансамблем перад больш як тысячнай аўдыторыяй. Таго-ж вечару выступалі таксама Альбанцы, Японцы, Славакі й Армяне. Наколькі танцы гэтых групаў былі спакойныя, асабліва японскія, нагэтулькі беларускія танцаўнікі адзначаліся бадзёрасьцяй і акрабатыкай. З кожным годам у гэтым ансамблі відаць прагрэс. Моладзь далучаецца зь іншых „запасных" беларускіх клюбаў: зь Ляпусу, Карассы дый з Буэнас Айрэсу. З маладзежнага гуртка можна было выбраць чатыры камплеты па 6 параў, значыцца 48 танцаўнікоў. Ансамбль мае сваю аркестру й добрага харэографа. Мала якая група можа здабыцца на гэткі вялікі ансамбль. Занятокі, праўда, вядуцца пагішпанску, бо беларускае мовы моладзь ня ведае.

Аргентынскія Беларусы на парадзе Імігрантаў у гор. Бэрыса; здымак з газэты "Gaceta", што выходзіць у гор. Ля Плята (27.IX.82).

Заканчэньне Сьвята імігранта адбылося ў нядзелю 26 верасьня. У беларускім клюбе быў падрыхтаваны абед паводле аргентынскага звычаю, г. зн. „асада" (мяса) і віно. Будынак клюбу даволі абшырны, хоць яшчэ ня выканчаны ўнутры. Гаспадарот і гасьцей сабралася пад паўтары сотні. Моладзь ізноў выступала з танцамі на сваёй сцэне ўжо, аркестра прыгожа награвала дадуныя мэлёдыі.

На заканчэньне фэстывалю адбыўся парад па галоўнай Мантэвідэо вуліцы. Кожная этнічная група несла сваю шыльду (прыкладам: італьянскія фашысты і нейкая прафашыстоўская газэтка ўзяла яго на ўзбраеньне. Дзіва, і як Быкаў, халера, пасьля гэтага зачасаў Colectividad Belorusa de Berrisso) са сваім і аргентынскім сьцягам. Ішлі ў альфабэтным парадку: Альбанцы, Арабы, Армяне, Беларусы, Баўгарцы, Славакі, Гішпанцы, Грэкі, Італьянцы, Японцы, Лятувісы, Палякі, Украінцы, Югаславяне. Сёлета ня бралі ўдзелу Ангельцы з прычыны канфлікту за Мальвінскія (Фальклзндскія) абтокі, але затое далучыліся Японцы (першы раз).

Найлічнейшыя групы былі украінская й італьянская, а за імі — беларуская.

На трыбуне прыймалі парад высокія прадстаўнікі правінцыі Буэнас Айрэсу, дыпляматы зь некаторых краёў, каталіцкае й праваслаўнае духавенства, а на другой трыбуне побач — прэса й запрошаныя госьці. Парад фільмаваўся для тэлябачаньня ў Бэрыса й Буэнас Айрэсе.

Здаецца, невялікі гарадок Бэрыса, бо ўсяго крыху больш за 60 тыс. жыхароў, а парад этнічных групаў трываў больш за паўтары гадзіны. Шмат было прыезджай публікі.

Э. Цялоўскі

МАГІЛЕЎСКІ „ВЯНОК" У ТАРОНЬЦЕ

Калісьці розныя савецкія мастацкія ансамблі, — такія як група Майсеева, „Бярозка", „Вяроўка", ансамбль Чырвонай арміі, — не абміналі Канады. Некаторыя Беларусы спрабавалі меркаваць, чаму-ж „дарагія суайчыньнікі" не пашлюць да нас, за акіян, ніводнае беларускае групы. Чуваць-жа вунь было, што езьдзяць цешыць людзей ня толькі па „братніх сацыялістычных", але часам кавет і ў Францыю ці Англію, а некаторыя навет у Паўдзённую Амэрыку заглядалі. Група-ж „Песьняры" была і ў Злучаных Штатах. Ды нарэшце-ж і канадыйскія Беларусы дачакаліся, што нехта й да іх загляну́ў.

Гэтым „нехта" сталася група, ці як тая савецкая афішка назвала яе — „дэлегацыя", у ліку 25 чалавек, „Вянок" з хвабрыкі штучнага валакна ў Магілеве. Ці іх было 25, цяжка сказаць. На сцэне ў Тароньце выступала восем пар танцораў, адзін акардыяніст, два сьпевакі, яшчэ паказваўся старшыня. Ведама-ж, пэўне там яшчэ даходзілі неабходныя пры кажнай савецкай групе „вочы й вушы" зь некалькімі парамі ног.

Тая-ж афішка паведамляла зацікаўленым, што магілеўская „дэлегацыя" прыехала памагчы нам сьвяткаваць „60-я ўгодкі Беларускай Рэспублікі". Дальбог, ня 60-я ўгодкі там нейкага эсэсэр, а проста „Беларускай Рэспублікі". Ды вывілася, што не. Памылку, відаць, зрабілі мясцовыя „таварышы" з Таварыства Канадыйска-Савецкай Дружбы, якія, магчыма, чулі пра „беларускую рэспубліку", бо самі наведвальнікі неўзабаве паясьнілі нам, што яны прыехалі, каб адсьвяткаваць разам з намі, надта-ж прыязнымі да іх Канадыйцамі, 60-я ўгодкі ўтварэньня СССР і 65-я ўгодкі „вялікай кастрычніцкай"... Ну, вядома...

„Вянок" выступаў, падарозе да нас, у Манрэалі й Шэрбруку, а ў Тароньце канцэрт адбыўся 9-га лістапада ў вялікай тэатральнай залі сярэдняй школы пры вуліцы Лансдаўн і Калідж. Зыбралася, бадай, каля тысячы чалавек. I каго тут не давялося бачыць! Цяжка было прыгадаць прозьвішчы некаторых нашых „тараканоў у саладусе", якія для такой нагоды павылазілі зь дзірак, у якія залезьлі гадоў 15 ці 20 таму... Але-ж...

Канцэрт пачаўся, пад музыку зь істужкі, заліхвацкай „Лявоніхай" у восем пар. Цудоўна вышытыя нацыянальныя касьцюмы, да кажнага наступнага танцу іншыя. Відаць, што ногі танцораў добра зжыліся са сцэнай, таму хіба наўны паверыць, што гэтыя хлопцы й дзяўчаты працуюць на хвабрыцы штучнага валакна ў Магілеве. Ужо пасьля першага танцу старшыня „дэлегацыі" паэнгельску паінфармаваў коратка пра „Беларускую рэспубліку", якая там воля пад сонцам „канстытуцыі" (дый самую „канстытуцыю БССР" можна было купіць пры ўваходзе, навет у беларускай мове), якія вялікія посьпехі ў народу й гэтак далей.

На зьмену, дзякуй Богу, прыйшоў „Юрачка". Слухачы ўзнагародзілі танцораў надзвычайна бурнымі воплескамі.

Адно ліха, што „дэлегацыя" не парупілася выдаць праграмы канцэрту. Дык часамі даводзіліся ўгадваць што й да чаго, калі не дачуеш абвесчаньня праз галасьнік, хто й што наступныя... Гэтак выйшаў акардыяніст, які пацяшаў мэлёдыяй „Перапёлкі" пасьля віртуознай полькі. На зьмену прыйшоў цудоўна выкананы „Крыжачок", пасьля якога салістка Дзяржаўнага Акадэмічнага Тэатру ў Менску Ніна Казлова прасьпявала пад акампанімэнт акардыёну „А ў полі вярба" ды адну украінскую песьню. Ніна Казлова мае выдатнае сапрана, але, на нашу думку, выконваючы народныя песьні трэба было-б высьцерагацца мадэрных „выкрунтасаў".

Зноў слухачоў і гледачоў цешылі танцоры вялікай вязанкай-пераплятанкай танцаў на народныя беларускія матывы. Віктар Скарабагатаў, малады й гучны барытон, саліст Дзяржаўнага Акадэмічнага Тэатру ў Менску, цудоўна прасьпяваў пад гукі акардыёну „Ой, Нёман", „Ой ты, мая кумачка, дзе жывеш?" ды адну расейскую песьню.

Апошні перад перапынкам групавы танец, ці карагод можна было-б назваць „Сустрэчай зімы", бо там была сьнежная баба й вядомы Мішка...

Пасьля, калі змоўклі воплескі, на сцэну выйшаў старшыня Канадыйска-Савецкага Таварыства Дружбы, перакладчык і кіраўнік групы з БССР. Гэтта сталася нешта кур'ёзнае, бо калі лысы, малога росту дзядзька з Магілева зьвярнуўся да аўдыторыі парасейску, дык з залі пачуўся гучны голас: „Пабеларуску гавары!" Тады магіляўчанін, крышку зьбянтэжыўшыся, сказаў, што „магу таксама добра гаварыць пабеларуску" й далей запраўды прыгожа гаварыў бальшыні слухачоў зразумелай мовай. Гэта адбылося ў прысутнасьці танцораў, што сталі ззаду на сцэне, і трэба было бачыць, як усьміхаліся тады магілеўскія дзяўчаты!

Наш госьць сказаў нам, як яны цэняць нас, Канадыйцаў, як стараюцца трымаць з намі дружбу, каб быў на зямлі мір і падобнае, як яны жадаюць з намі мацаваць культурныя сувязі. Ведама-ж, а ў каго пшаніцу так танна купіш? Пасьля ўсё сказанае прамоўцам паўтараў яшчэ перакладчык, а старшыня Канадыйска-Савецкага Таварыства Дружбы ў сваю чаргу не застаўся ў даўгу з пахваламі Савецтаў за той „мір"... Пра Афганістан ня згадвалі... Пасьля гэтых дзядзькі пацалавалі адзін аднаго й абмяняліся падарункамі: Канадыец атрымаў абраз, на якім здалёк відаць былі белыя бярозкі, а савецкі грамадзянін атрымаў альбом „Канада" ды яшчэ нейкую кніжку.

Пасьля перапынку, другая частка канцэрту была прысьвечаная танцам розных народаў, у тым ліку расейскага, малдаўскага, украінскага... Ніна Казлова выдатна прасьпявала пад гукі акардыёну „Мой родны кут", а Скарабагатаў — „Волга, Волга, мать родная"...

Агулам у канцэрце пераважаў беларускі матар'ял і гледачы найбольш гулкімі воплескамі ўзнагароджвалі выканальнікаў якраз за танцы й песьні беларускія. Добра, што апрача зусім неабходнай вусьнай савецкай прапаганды са сцэны, у рэпэртуары ня было ніякіх агітак, наводля тых, якімі агітбрыгады кормяць дома „шчасьлівых калгасьнікаў". I апошняя, заключная вязанка танцаў пачалася „Лявоніхай".

Гледачы, у пераважным ліку Беларусы, агулам былі задаволеныя канцэртам і ўдзячныя магілеўскаму „Вянку". А на шляху ў „Вянка" засталіся Вініпэг, Ванкувэр, Калгары ды іншыя заходня-канадыйскія гарады.

Перад уваходам у канцэртную залю была выстаўка шкатулак, інкруставаных саломкай, разьбы, крыху сурвэтак, кружалак дый пару кніг ведамай прапаганды пра „шчасьлівае жыцьцё" ў БССР.

К. Акула

ПРАМОВА АЛЯКСЕЯ КАРПЮКА

(Заканчэньне з 2-ой бач.)

уплыў на наша жыцьцё, а сумленны пісьменьнік, якому дарагія дасягненьні краіны, праходзіць міма гэтае зьявы ня можа.

Цяжкасьці „пэрыфэрыйных" пісьменьнікаў

„Творчасьць — ня юбілейныя рэчы (з рас. речи, зн. прамовы — рэд. „Б-са"), яна трудная, як акт нараджэньня дзіцяці" (Куйсы Куліеў). Нялёгка быць пісьменьнікам? Што-ж, як сказаў мой зямляк Адам Міцкевіч: „Паэт ня мае права быць шчасьлівейшы за свой народ". А яшчэ ў нас не камунізм.

Асабліва дастаецца нашаму брату на пэрыфэрыі. Вядома, чым начальства ніжэй па сваёй адміністрацыйнай лесьвіцы, тым яно... А сярод мастакоў інакш — Рэпіны прыходзяць з Чугуева.

Кажуць, што ў вайну адзін генэрал напісаў сыну — лейтэнанту на фронт пісьмо. „Шура, помни — ты являешься командиром доблестной Красной Армии, ты должен с честью и гордостью нести знамя, овеянное Октябрём, сквозь бури, лишения, невзгоды и свято хранить и приумножать наши завоевания ибо..." Сын адпісаў: „Папа, листовку твою получил. Спасибо. Напиши родила ли Наташа и здорова ли мама". На пэрыфэрыі некаторыя таварышы хочуць зьвесьці мастацтва да ўзроўню пісьма такога генэрала. Калі-ж ты спрабуеш давесьці, што гэта прымітыў, на цябе нападуць з усёй сілай улады і аўтарытэту:

— Што-о? А чаму табе не падабаецца пісьмо генэрала?

А такія людзі перакананьню не паддаюцца, іх можна толькі пакараць.

Цяжка жыць пісьменьнікам на пэрыфэрыі.

Я, камуніст, не хачу выступаць супроць крытыкі ў партыйным друку. Аднак быў-бы дрэнным я марксыстам, калі-б бачыў непарадак у нашай прапагандзе і з-за пакорнасьці і бяздумнага падпарадкаваньня прамаўчаў-бы, не падказаў партыйным органам на недахоп, не спрабаваў прадухіліць недарэчнасьць: у гэтым бачу свой абавязак савецкага грамадзяніна.

В. Быкаў у ролі „італьянскага фашыста"

Эх, каб усе артыкулы пра Быкава мелі адно тыя скуткі, што людзі па бібліятэках рынуліся чытаць яшчэ раз нашага і так шырока вядомага і таленавітага гродзенца. Бяда ў тым, што сыгналы зьверху, пакуль дойдуць да нізу, у нас часамі становяцца вульгаршчынай.

Па гродзенскіх школах работнікі КГБ адразу пачалі чытаць лекцыі пра бздіцельнасьць; Аляксей прыводзіць прыклады, што побач зь Сіняўскім, Даніэлам і наш Быкаў, бачыце, пісаў творы, якія накіраваны на падрыў савецкай улады і разлагаюць моладзь. Увеце сабе, як было слухаць такую лекцыю дзецям-школьнікам і ягонай жонцы-настаўніцы?!

На партактыве першы сакратар абкому тав. Міцкевіч абвіў усім, што Быкава ўжо апрацоўваюць ся ў прэзыдыюме 5-га зьезду беларускіх пісьменьнікаў і сядзіць вунь побач зь першым сакратаром ЦК КПБ тав. Машэравам? Глядзеце, ці не зь якою мэтай!..

(Заканчэньне ў наступным нумары)

ШЛЮБ ДАЧКІ СП-ТВА БУРНОСАЎ

Сп-тва Міхась і Вольга Бурнос, нашыя выдатныя працаўнікі на царкоўна-грамадзкай ніве, маюць дзьве дачкі, Галю й Лілю, якія на працягу 10-ёх гадоў разам з бацькамі сьпявалі як у царкоўным, гэтак і ў сьвецкім хоры, а таксама выступалі сямейным квартэтам.

23-га кастрычніка сёлета Галя й ейны нарэчаны Пётра ўзялі шлюб у беларускай праваслаўнай царкве ў Адэляйдзе. Прыемна адзначыць, што да нашае парахвіі прыбыў яшчэ адзін прыхаджанін, паколькі Пётра прыняў праваслаўе.

Шлюбны абрад выканаў а. Аўген Сітнік. Іконы, упрыгожаныя вышыванымі беларускімі ручнікамі, трымалі сп-тва Станкевічы. Царква была як ніколі прыгожа ўдэкараваная букетамі кветак. Харысты пад кіраўніцтвам бацькі маладое сп. Бурноса сьпявалі з натхненьнем, жадаючы маладым шчасьця й здароўя на „многая лета" — тое, што пасьля ўсе прысутныя ў царкве зычылі ім асабіста.

Вясельная ўрачыстасьць адбылася ў залі Уокэрвіл Таўн Гол. Традыцыйна бацькі сустрэлі маладых з хлебам, сольлю й чаркай віна пад гукі маршу. За сталамі ўздымаліся тосты, гучэлі прамовы, чуліся жарты, раздаваліся выкрыкі „горкагорка". У часе першага вальсу для маладых быў пушчаны штучны туман-воблакі, ствараючы цудоўнае рамантычнае ўражаньне. Весела гулялі аж да 10-ай увечары, калі настаў час дзяліць пірог.

Разьвітваліся маладыя з удзельнікамі ўрачыстасьці з адмыслова зробленага мосьціка, прыймаючы яшчэ раз найлепшыя пажаданьні.

Сп-тва Бурносы згодна з нашай традыцыяй запрасілі гасьцей да сябе на наступны дзень на пахмельле, якое сталася запраўдным працягам вясельля.

У беларускай прыцаркоўнай залі апаўдні сабралася каля 50 асобаў ды ізноў весяліліся да 6-ай увечары. Трэба справядліва сказаць, што вясельле было багатае, а пахмельле — адно зь лепшых за шмат гадоў у Адэляйдзе.

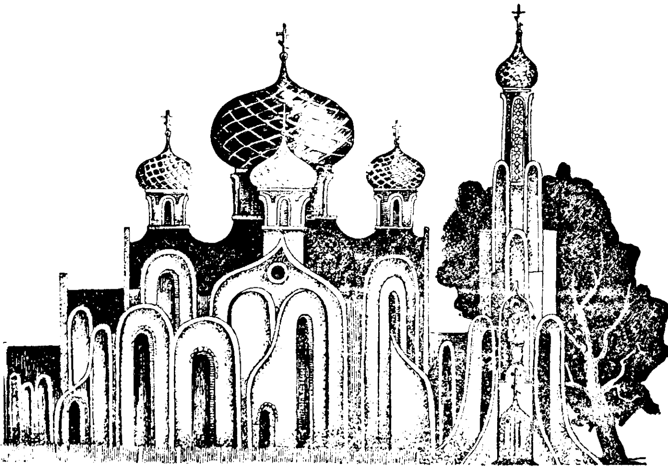
Беларускае Аб'еднаньне і ўсе прыяцелі сп-тва Бурносаў вітаюць і бацькоў і маладую пару Галіну й Пятра ды жадаюць ім шчасьця й здароўя на многае лета.

Янка Яр

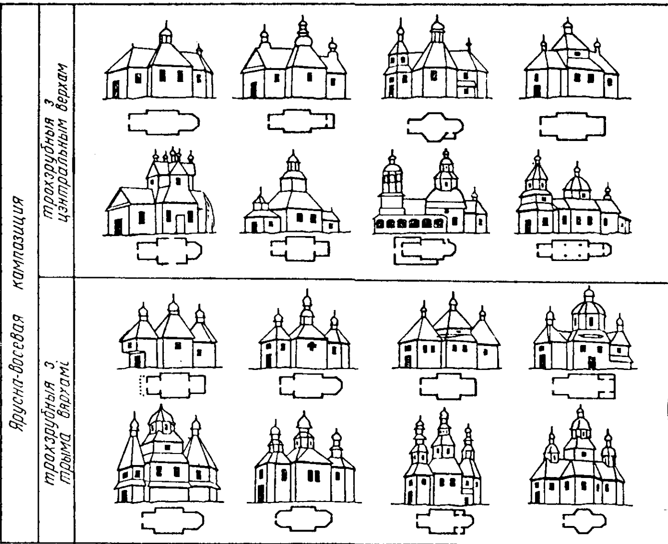
Каталёг беларускіх выданьняў Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва ды іншых беларускіх замежных выдавецтваў з анатацыямі паангельску да кожнага выданьня можна дастаць задарма, напісаўшы ў БІНіМ.

АРХІТЭКТУРНАЕ НІЗКАПАКЛОНСТВА

Беластоцкая газэта „Ніва" ў нумары 25-ым за 22 жнівеня сёлета паведаміла пра „заснаваньне ў Беластоку новага храму сьв. Духа". Вялікі ілюстраваны рэпартаж пра акт заснаваньня пачынаецца гэткімі словамі: „Гэтага дня здаўна, бо цэлыя дзесяцігодзьдзі, чакалі праваслаўныя гораду Беластоку, чакала праваслаўная Беластоцка-Гданьская епархія, чакала Праваслаўе ўсяе Польшчы".

Гэтак мае выглядаць царква Сьв. Духа ў Беластоку („Ніва" № 25, 22. VIII. 82).

Гэтак выглядаюць цэрквы на Палесьсі (з кнігі Ю. Якімовіча „Драўлянае дойлідзтва беларускага Палесься. XVII-XIX ст.ст., Менск, выд. „Навука і тэхніка", 1978).

Добра, што праваслаўныя Беларусы Польшчы дачакаліся гэткае важнае падзеі, але глыбака засмучае й турбуе факт, што дзесяцігодзьдзі чаканьня й шуканьня не прывялі праваслаўных Беларусаў Беласточчыны да свайго архітэктурнага стылю, а завялі іх аж у сярэдзіну самое Маскоўшчыны. Ці гэтае пакланеньне „старэйшаму брату" мае быць цаной за дазвол пабудаваць беларускую праваслаўную царкву ў Беластоку? І чаму-ж гэта беларускае Праваслаўе ў Польшчы павінна замадоўвацца праз адрачэньне ад свайго? — Спачатку ад свае мовы, а цяпер і ад свае архітэктурнае спадчыны.

Беларускае Палесьсе, у рэгіён якога ўваходзіць і Беласточчына, выпрацавала праз стагодзьдзі цудоўныя самабытныя мастацкія традыцыі, у тым ліку і свой прыгожы апрычоны стыль царкоўнае архітэктуры. Ёсьць цімалая літаратура на гэтую тэму, у тым ліку грунтоўная манаграфія Ю. А. Якімовіча „Драўлянае дойлідзтва беларускага Палесься. XVII-XIX ст.ст." (Менск, АН БССР, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі й фалькльёру, выд. „Навука і тэхніка", 1978 г.). Паглядзеце, як выглядаюць купалы палескіх цэркваў!

Дык чаму-ж і надалей ня трымацца свайго, пашто жабраваць па суседзях? Пашто замацоўваць псыхалёгію правінцыялізму, якая перашкаджае бараніць ды разьвіваць іншыя дзялянкі нацыянальнае культуры? Чыім інтарэсам служыць гэткае духовае рабства?

Купалы царквы сьв. Васіля Блажэннага ў Маскве — сымбаль расейскага царкоўна-архітэктурнага стылю.

Чужая архітэртура будзе ўвасабляць і чужую духоўнасьць і ня станецца прыцягальнай сілай для Праваслаўя ў Польшчы, асабліва ў дачыненьні да моладзі, якая паступова паглыбляе сьведамасьць свае нацыянальнае апрычонасьці. Чужая архітэктура ня прыцягне таксама й фінансавага падтрыманьня гэтага праекту ад суродзічаў з краінаў Захаду, якія маглі-б шмат спрычыніцца да пабудовы царквы сьв. Духа ў Беластоку.

У „Ніве" побач з рысункам запланаванае царквы сьв. Духа ў Беластоку на першай старонцы газэты, быў зьмешчаны таксама верш Янкі Купалы „А хто там ідзе?", які канчаецца гэткімі словамі:

А чаго-ж чаго захацелася ім,
Пагарджаным век, ім, сьляпым, глухім?
Людзьмі звацца.

Архітэктурны праект царквы сьв. Духа ў Беластоку, як выглядае, выпрацоўваўся асобамі „сьляпымі" й „глухімі" да культурнае спадчыны тых, каму гэты храм павінен служыць. Пабудова гэтае царквы ў чужым пазычаным стылі, на жаль, не паспрыяе сканчэньню з выявамі „пагарджаньня", супраць якіх пратэставаў Янка Купала ды зь якімі яшчэ даводзіцца сустракацца.

„Людзьмі звацца" ў поўным сэнсе можна толькі тады, калі жыць сваім, а не пазычаным.

Людзьмі звацца — свайго трымацца.

Аркадзь Будзіч

60-ГОДЗЬДЗЕ ЯНКІ МІХАЛЮКА

З нагоды 60-ых угодкаў ад нараджэньня сп. Янкі Міхалюка, шматгадовага беларускага грамадзкага дзеяча й старшыні Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі, быў наладжаны ў суботу 23 кастрычніка банкет у залі дому імя сьв. Кірылы Тураўскага. На сьвяткаваньне прыйшлі прыяцелі сп-тва Міхалюкоў і запрошаныя госьці, прадстаўнікі розных нацыянальнасьцяў.

Банкет адчыніў заступнік старшыні ЗБВБ сп. А. Зданковіч, падкрэсьліўшы ў сваім прывітальным слове важнасьць гэткіх угодкаў у жыцьці чалавека. Дажыць да 60-ых угодкаў нялёгка, калі жыцьцё спалучыць зь лёсам свайго народу. Прамоўца адзначыў нязвычайную энэргічнасьць і творчы дух Юбіляра, уласьцівы яму ўва ўсіх дзялянках ягонага шырокага поля дзеяньня. З прывітальным словам выступіў Мітрафорны Пратаярэй а. А. Надсан. Айцец Аляксандар адзначыў прыкладнасьць сям'і Міхалюкоў, заўсёдную дружную гатовасьць Янкі й Лёлі да ўдзелу ў грамадзкіх патрэбах, падзякаваў ім за іхную дабрадзейнасьць у беларускім жыцьці. Падзяку й найлепшыя пажаданьні сп-тву Міхалюком выказаў праф. Джэймс Дынглі, старшыня Англа-Беларускага Таварыства. Далей прамаўляў сп. Гай Пікарда, былы сакратар Англа-Беларускага Таварыства. Прамоўца шчыра вітаў Юбіляра ды запрапанаваў прасьпяваць яму „Многае лета", што й было вельмі ахвоча выканана.

За выдатную арганізацыйную дзейнасьць сябры галоўнай управы ЗБВБ падарылі свайму старшыні настольны гадзіньнік. Шмат якія прыяцелі, што ня здолелі прыбыць на ўрачыстасьць, пераслалі пісьмовыя прывітаньні, а сярод іх і шасьцізвароткавы верш ад сп-тва Ю. Весялкоўскіх, зачытаны сп. А. Зданковічам:

Ціхім, мерным ходам
І так з кожным годам
Дайшоў Ты да сьвят —
Сваіх шэсьцьдзесят.
Капа год — нямала.
Усяляк бывала,
Больш цяжкой была,
Але плён дала.

Дзякуючы за ўсё і ўсім, Юбіляр выказаў шкадаваньне, што ня было на гэтым сьвяткаваньні сьв. пам. Біскупа Часлава Сіповіча, ад якога ён шмат чаго навучыўся й пераняў. Дасягненьні-ж на нацыянальна-грамадзкай ніве, пра якія тут гаварылі прамоўцы, сказаў сп. Міхалюк, гэта вынік супольных намаганьняў усіх тых, хто працуе й змагаецца за ідэал вольнай Беларусі. Юбіляр выказаў удзячнасьць сыном і нявесткам за іхную цесную лучнасьць з бацькамі, што дадае болш сілаў для грамадзкае працы.

Сп. Зданковіч, які вёў банкет, гаворачы пра ролю жанчыны й жонкі ў жыцьці вялікіх людзей, сказаў, што й наш Юбіляр мае выдатную памочніцу ў сваім жыцьці — жонку Лёлю. Сябры галоўнае ўправы ЗБВБ ужо даўно пераканаліся ў нязломнасьці духа й вытрывальсьці ў цяжкіх мамэнтах сп-ні Лёлі Міхалюк, у грамадзкай працавітасьці й гасьціннасьці якое мог пераканацца кожны, хто наведваў беларускія сустрэчы й вечары ў Лёндане або бываў у доме Міхалюкоў. За добрае сэрца й „залатыя рукі" Лёлі сябры галоўнае ўправы ЗБВБ падарылі ёй залатую бранзалетку.

Пры чарцы й смачнай закусцы, пад танцавальную музыку ды ў сяброўскіх гутарках прайшла рэшта гэтага ўрачыстага вечару.

А. З.

Справа налева: Янка Міхалюк, ягоная жонка Лёля й А. Зданковіч.

З ЖЫЦЬЦЯ Ў АЎСТРАЛІІ

ШМАТНАЦЫЯНАЛЬНАЯ АЎСТРАЛІЯ

Аўстралія сёньня — магчыма, самая шматнацыянальная краіна сьвету. Тут жывуць прадстаўнікі 140 нацыянальнасьцяў, якія дома, у школе ці на працы гутараць 90 мовамі.

Найбольш імігрантаў прыбыло па 2-ой Сусьветнай вайне, але тут ужо былі Кітайцы, Італьянцы, Грэкі... Іміграцыя трывае далей, і на сёньня 20% усяго жыхарства — гэта людзі роджаныя за межамі краіны. Факт гэты, бязумоўна, зрабіў уплыў на эканамічнае жыцьцё й палітыку Аўстраліі.

Спачатная палітыка асыміляцыі аўстралійскаму ўраду не ўдалася. Большыя групы пасяленцаў (прыкладам, Грэкаў у Мэльбурне налічваецца 200 тысячаў), асабліва тыя, што маюць яшчэ й падтрыманьне з боку ўрадаў краёў свайго паходжаньня, добра зарганізаваныя, моцна трымаюцца свае мовы й традыцыяў.

Палітычныя партыі, каб здабыць сабе ў выбарах галасы новых грамадзянаў, мусілі пайсьці на саступкі, у выніку чаго, прыкладам, у нашым штаце Новай Паўдзённай Валіі (найбольшай сваім жыхарствам) існуе радыястанцыя этнічных перадачаў, тэлевізійная этнічная станцыя, шмат якія арганізацыі згуртаваныя ў Этнічнай Радзе (Ethnic Council), працуе бюро перакладчыкаў, вядзецца курс ангельскае мовы для дарослых, некаторыя нацыянальныя мовы ўведзеныя ў дзяржаўныя школы. І ўсе гэтыя мерапрыемствы і ўстановы фінансуюцца фэдэральнымі або штатавымі ўрадамі.

ВЫСТАЎКА Ў СЫДНЭІ

У Новай Паўдзённай Валіі штагоду на пачатку верасьня ладзіцца Карнавал, мэтай якога — узаемнае азнаямленьне грамадзтва штату з культурай, звычаямі й дасягненьнямі розных групаў, што насяляюць штат. Дзеля гэтага ладзяцца канцэрты, выстаўкі ды паказы рознага характару.

У рамках Карнавалу 82 была наладжаная выстаўка беларускага народнага мастацтва. Тут былі тканыя дзяружкі й настольнікі, розныя вышываныя рэчы, інкруставаныя саломкай шкатулкі, альбом беларускіх нацыянальных вузороў, апрацаваны сп. Ч. Будзькам, колькі кнігаў ды, ясна, карта Беларусі.

Выстаўка ўдалася, месца было люднае ў цэнтры гораду, і шмат наведвальнікаў любаваліся ня толькі экспанатамі, але й цікавіліся, дзе можна набыць вузоры ды іншыя рэчы, а адзін дзядуля, падыйшоўшы, паангельскую заявіў: „Прымацуйце гэты гальштук лепш, бо нават я хацеў пакваліцца на яго".

Сярод зацікаўленых аказаліся й прадстаўнікі Аўстралійскае Вышывальнае Гільдыі, якія папрасілі сп-ню А. Каранеўскую даць лекцыю аб беларускім народным мастацтве сяброўкам сыднэйскага аддзелу гэтай усеаўстралійскай арганізацыі.

Выстаўка трывала тыдзень. Экспанаты для яе пазычылі сп-ні О. Нарушэвіч, Л. Олрайт, Л. Грыцай, А. Каранеўская, сп-тва А. Гавеньчыкі, А. Качаны. За арганізацыю выстаўкі ўзялася А. Каранеўская. Але, як кажуць, адзін у полі не ваяка. Дык у справу ўлучыліся сп-ні О. Нарушэвіч, Л. Грыцай, Н. Лужынская, Марылька Каранеўская, сп-тва Мілеўскія, Качаны. І таму ўдача выстаўкі належыць усім ім, як і тым, хто не пашкадаваў сваіх дарагіх, часта памяткавых рэчаў, каб імі падзівіліся людзі.

ТАВАРЫСКІ ВЕЧАР

9 кастрычніка ў залі Беларускага Грамадзка-Культурнага Клюбу адбыўся сяброўскі вечар. Надвор'е дык „дагадзіла": ліло, як зь вядра, хоць ты з хаты не выходзь. Знайшліся аднак адважныя — праўда, ня шмат, асобаў з дваццаць. І хоць плакалі хмары, на залі было весела. Частаваліся, гутарылі, ахвотнікі мелі нагоду патанцаваць. Прыемна праведзены вечар.

ГОСЬЦЬ З АМЭРЫКІ

Госьці з ЗША ў нас бываюць ня часта, дык зь вялікай прыемнасьцяй даведаліся, што зьведаць Аўстралію прыехалі ў Сыднэй др. Грабінскі з жонкаю. Час у іх быў кароткі й расплянаваны, але госьці знайшлі вольны вечар, каб наведаць старога знаёмага сп. С. Нарушэвіча і пры гэтым спаткацца з групай сыднэйскіх Беларусаў.

Др. Грабінскі прывёз з сабою навейшыя весткі з Амэрыкі, расказаў пра свае родныя ваколіцы й бліжэй пазнаёміўся з нашым тут жыцьцём. Вечар аказаўся вельмі кароткі. Шкада, што госьці такія ў нас бываюць рэдка.

А. К-я

З ЖЫЦЬЦЯ Ў ЛЁС АНДЖЭЛЕСЕ (ЗША)

НА СЬВЯТКАВАНЬНІ Ў ВУГОРЦАЎ

На 26-ых угодках вугорскай рэвалюцыі 1956 г., што былі адзначаныя 24-га кастрычніка ў Лёс Анджэлесе ў парку імя Мак Артура, узялі ўдзел прадстаўнікі розных паняволеных Саветамі народаў, у тым ліку й Беларусы са сваім сьцягам. Рэзалюцыяй лёсанджэлескіх акруговых супэрвайзэраў дзень 24-га кастрычніка быў абвешчаны Вугорскім Днём. Ля помніка Вугорскім Змагаром за Свабоду, а таксама пры мэмарыяльным камені ў памяць Кардынала Міндсэнты было складзена шмат вянкоў і кветак. Вестка пра ўрачыстасьць была перададзеная мясцовым тэлябачаньнем.

Н.

ЗВАРОТ РАДЫ БНР ДА МІТРАПАЛІТА АНДРЭЯ

Сямнаццатая сэсія Рады Беларускае Народнае Рэспублікі, што адбылася ў Нью Ёрку 27 лістапада сёлета, пастанавіла зьвярнуцца да Мітрапаліта Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы Андрэя з просьбай, каб ён спрычыніўся да забраньня са сьвецкіх судоў судовых справаў БАПЦ ды прывёў гэтым да ліквідацыі канфлікту ў БАПЦ і аздараўленьня атмасфэры ў беларускім грамадзтве.

НАДЗВЫЧАЙНЫ АГУЛЬНЫ СХОД ПАРАХВІІ

У нядзелю 21-га лістапада сёлета ў Тароньце, пасьля сьв. Літургіі, адбыўся ў залі БРГЦ Надзвычайны Агульны Сход парахвіянаў парахвіі сьв. Кірылы Тураўскага, галоўна дзеля абмеркаваньня справаў зьвязаных з судом, які вядзе Мітр. Андрэй й ягоныя памочнікі супраць Арх. Мікалая.

Сход адчыніў малітвай Уладыка Мікалай. На сход прыйшло 50 сяброў парахвіі, што з упаўнаважаньнямі рэпрэзэнтавалі звыш 85% парахвіянаў. Старшынём сходу быў сп. В. Навіцкі, сакратаром — сп. Мікола Ганько.

Пасьля шырокага абмеркаваньня справаў, зьвязаных з судом і жыцьцём БАПЦ, сход прыняў дзьве рэзалюцыі, якія публікуюцца асобна.

Перавыбраная ўправа парахвіі ў наступным складзе: Б. Кірка, Мікола Ганько, Марыя Ганько, Н. Сільвановіч і Ул. Целеш. У Кантрольнай Камісіі засталіся: В. Касьцюкевіч, А. Жылік і Віктар Харэвіч.

Сход быў таксама паінфармаваны пра фінансавыя справы парахвіі й судовыя выдаткі. Цяпер яшчэ няведама, ці суд у Антарыё будзе й калі так, то калі, бо да гэтага часу вяліся слуханьні людзей з двух бакоў і вынік іх яшчэ няведамы.

Сход закончыўся малітвай.

К.А.

ЗАКРЫВАЕЦЦА ПАРАХВІЯ БАПЦ

Зь верыгодных крыніцаў даведваемся, што Мітрап. БАПЦ Андрэй пазбавіў сьвятарскага сану й забараніў служыць кіраўнічаму парахвіі Сьвятой Тройцы ў Дораты, Нью Джэрзі (ЗША). Айцец В. Кендыш паведаміў тэлефанічна Мітраф. Прат. а. Карпу Стару, што ён пазбаўлены сану. Якія прычыны выклікалі забарону, няведама. Можна меркаваць, што адна з прычынаў — гэта адмова а. Карпа, як сьвятара, прысутнічаць на судзе ў Нью Брансьвіку ў травені сёлета.

Айцец Карп праслужыў для БАПЦ аддана й самаахвярна трынаццаць гадоў. Цэлых пяць гадоў а. Карп кожнае нядзелі прыяжджаў за 208 км у Нью Ёрк служыць багаслужбы. А ад 1974 году, як сам заснаваў парахвію, служыў у Дораты.

Парахвіі БАПЦ Сьвятой Тройцы ў Дораты пагражае закрыцьцё, а БАПЦ — страта маемасьці: храму й двух гэктараў зямлі.

СЬВ. ✝ ПАМ.

ДЗЬМІТРЫ СЯМЁНАЎ

29-га верасьня сёлета неспадзявана на 56-ым годзе жыцьця адыйшоў у вечнасьць сьв. пам. Дзьмітры Сямёнаў, асіраціўшы жонку Аляксандру, дачку Раіну ды беларускую калёнію ў Нью Брансьвіку.

Сьв. пам. Дзьмітры Сямёнаў нарадзіўся 11 чырвеня 1926 году ў Менску. Бацькі яго Аляксандар і Алёна з Турцэвічаў Сямёнавы былі эканамістамі з вышэйшай асьветай і працавалі ў менскіх гарадзкіх установах.

У часе 2-ой Сусьветнай вайны і нямецкай акупацыі Дзіма, як называлі яго бацькі й прыяцелі, вучыўся ў сярэдняй мэдычнай школе, а дзякуючы беззазаганнаму веданьню нямецкай мовы, працаваў перакладчыкам у Беларускім Краязнаўчым Музэі. Апынуўшыся на эміграцыі ў Нямеччыне, ён скончыў гімназію, а з часам, у Амэрыцы — палітычныя навукі на Ратгэрскім унівэрсытэце штату Нью Джэрзі.

Не зважаючы на слабое здароўе, асабліва ў вапошнія гады, Нябожчык працаваў да апошніх дзён ды ў меру магчымасьці браў удзел у беларускім грамадзкім жыцьці. Сям'я Сямёнавых ведамая й шанаваная за ейную ахвярнасьць і актыўнасьць і таму беларуская калёнія ў Нью Брансьвіку шчыра падзяляе сум сям'і у ейнай цяжкой страце.

На вечны супачынак Нябожчыка праводзіў на Беларускія могілкі ў Іст Брансьвіку а. Яноўскі з царквы Жыровіцкае Божае Маці.

СЬВ. ПАМ. АРКАДЗЬ КАЧАН

З глыбокім сумам мы даведаліся неўзабаве да выхаду гэтага нумару газэты ,што ў Сыднэі ў Аўстраліі 3-га сьнежня нечакана памёр на 61-ым годзе жыцьця сьв. пам. Аркадзь Качан, вялікі беларускі патрыёт і грамадзкі дзеяч, кіраўнік Беларускае праграмы сыднэйскага Этнічнага радыё. Выказваем шчырае спачуваньне сям'і Нябожчыка й ягоным супрацоўнікам у іхным нязьмерным горы.

Рэдкалегія „Беларуса"

ЗАКЛІК ДА ЎЛАДЫКАЎ БАПЦ

Беларуская парахвія сьв. Апосталаў Пятра й Паўла ў Адэляйдзе (Аўстралія) зьвярнулася 8 кастрычніка 1982 г. пісьмова з наступнымі прапановамі да Ўладыкаў Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы:

1. Неадкладна спыніць судовыя справы супраць Уладыкаў, сьвятароў, цэркваў і парахвіяў.
2. Пахрысьціянску памірыцца Высокапачэсным Уладыкам паміж сабою.
3. У выпадку канечнай патрэбы, склікаць у найбліжэйшым часе Сабор БАПЦ, у якім мусяць узяць удзел усе Ўладыкі, сьвятары й прадстаўнікі ўсіх парахвіяў БАПЦ бязь ніякіх выняткаў і абмежаваньняў.
4. Сабор БАПЦ мусіць разьвязаць непаладкі, што вытварыліся, і пастановы ягоныя канчатковыя.

Далей у закліку кажацца, што калі Ўладыкі і цяпер зыгнаруюць гэтыя прапановы, то ў сьнежні месяцы сёлета на агульнапарахвіяльным сходзе будзе пастаўленае пытаньне аб спыненьні платы кансысторскіх складак і належаньня да кансысторыі. Гэта значыць, што Ўладыка Андрэй можа згубіць парахвію сьв. Апосталаў Пятра й Паўла ў Аўстраліі, пастановы якое падтрымоўвае і Беларускае Аб'яднаньне ў Паўдзённай Аўстраліі ды адначасна заклікае ўсе парахвіі БАПЦ паслаць ультыматум-дамаганьне да Ўладыкі Андрэя і Ўладыкі Мікалая, каб у самым кароткім часе, і не пазьней як на працягу трох месяцаў, склікалі Сабор Беларускае Аўтакефальнае Царквы, чым толькі й можна ўратаваць яе ад развалу.

Я. Ролсан,
Старшыня Беларускага Аб'еднаньня ў П.А.

БЕЛАРУСКАЕ АБ'ЕДНАНЬНЕ СТУДЭНТАЎ У ПОЛЬШЧЫ

У лістападзе летась у Варшаве паўстала Беларускае Аб'еднаньне Студэнтаў (БАС). Студэнты пачалі выдаваць свой інфармацыйны бюлетэнь — „Апошнія Паведамленьні" для нутранога ўжытку (тыраж: 100 экз.). У рэдкалегію бюлетэню ўвайшлі: Ёлянта Адамец, Мікалай Крупіцкі, Валянтына Леанюк, Ян Максымюк (заст. гал. рэд.), Ян Опалінскі, Андрэй Рубашэўскі, Крыстына Рыжык і Аўген Рыжык (галоўны рэдактар). Пакольні нам ведама, выйшлі два нумары „Апошніх Паведамленьняў" (№ 1, датаваны 16.XI.81, і № 2 — 25.XI.81). Іхны зьмест: весткі пра бягучыя культурныя падзеі й арганізацыйныя мерапрыёмствы БАС. У нумары 2-ім чытаем:

„**Статут БАС-а.** 21.XI.81 г. ў сыботу адбылося спатканьне студэнтаў-Беларусаў варшаўскіх вучылішч.

Самаробны нагрудны значок сяброў Беларускага Аб'еднаньня Студэнтаў

Пад кіраўніцтвам Яна Опалінскага была праведзеная бурлівая дыскусія над канчатковым выглядам статуту. Сход выбраў дэлегатаў, каторыя пойдуць з гэтым статутам у Рэктарат Варшаўскага Ўнівэрсытэту. Склад дэлегацыі: Ян Лемеш (II курс эканомікі — аддзел ВУ ў Беластоку), Ян Опалінскі (II курс права), Ян Максымюк (V курс фізыкі), і Яўген Рыжык (IV курс геаграфіі). На сходзе былі прысутныя студэнты: Варшаўскага Ўнівэрсытэту і яго аддзелу ў Беластоку, Варшаўскай Палітэхнікі, Мэдыцынскай Акадэміі, Галоўнай Школы Сельскае Гаспадаркі, ХАТ-у, ВАТ-у. СГПіС — сьпіць?!"

Рэдакцыя „Апошніх Паведамленьняў" прасіла сваіх чытачоў слаць інфармацыю і заўвагі на гэткі адрыс:

DS 2
Zwirki i Wigury 95/97, pokój 610
Warszawa

Думаем, что на гэты адрыс лісты да беларускіх студэнтаў у Варшаве, якія вельмі патрабуюць матар'яльнае дапамогі ў сувязі з эканамічнымі цяжкасьцямі ў Польшчы, дойдуць і з-за мяжы.

Як даходзілі на Захад весткі, Беларускае Аб'еднаньне Студэнтаў у Польшчы ў сувязі з абвешчаньнм там 13 сьнежня 1981 г. ваенным станам ня было афіцыйна прызнанае й зарэгістраванае, але спроба стварыць беларускую студэнцкую арганізацыю паказальная, яна сьветчыць пра зацікаўленасьць беларускае моладзі ў Польшчы справамі свае нацыянальнае культуры й грамадзкаю працаю.

Я. З.

90-ГОДЗЬДЗЕ ЗОСЬКІ ВЕРАС

Зоська Верас сярод пісьменьнікаў і мастакоў, што прыбылі ў Вільню з Горадна й Менску на ейнае сьвята.

Беларускай пісьменьніцы й культурна-грамадзкай ддзяячцы Зосьцы Верас (Людвіцы Сівіцкай, у замужжы Войцік) споўнілася ў верасьні сёлета 90 год жыцьця. Да Зоські Верас у Вільню, дзе яна жыве, прыехалі 30-го верасьня — у дзень ейных нарадзінаў — мастакі з Горадна (яна адтуль родам) і сябры-пісьменьнікі зь Менску: ад Акадэміі навукаў і ад Саюзу пісьменьнікаў. Прывітальны адрас ад пісьменьніцкае арганізацыі прывёз паэт Сяргей Панізьнік. На адрасе, выдрукаваным залатымі літарамі, былі подпісы больш як 50-ёх пісьменьнікаў і паэтаў.

Супрацоўніца газэты „Наша Ніва" й актывістка беларускага культурнага жыцьця тых часоў, аўтарка „Беларуска-польска - расейска - лацінскага батанічнага слоўніка" (Вільня, 1924), рэдактар-выдавец дзіцячага часапісу „Заранка" (Вільня, 1927-31), рэдактар часапісу „Беларуская Борць" (Вільня, 1934-38), аўтарка вершаў, апавяданьняў і папулярна-навуковых артыкулаў — Зоська Верас і дагэтуль не пакінула свае актыўнае зацікаўленасьці й карпатлівае працы на беларускай нацыянальна--культурнай ніве.

Да ўсіх тых добрых і шчырых зычэньняў, выказаных Зосьцы Верас ейнымі сябрамі, супраціўнікамі й прыхільнікамі на Бацькаўшчыне, далучае свае гэткія-ж шчырыя пажаданьні й газэта „Беларус".

ЛЯВОН БАРАЗНА

„15-га жніўня 1972 г. Лявон Баразна трагічна загінуў. Жыцьцё яго абарвала бандыцкая рука. Мастак пайшоў ад нас у 43 гады, у росквіце сілаў і сьветлых надзеяў".

Маладосьць, 1976, № 4.

17 кастрычніка 1981 г. радыё „Свабода" перадало на Беларусь запісаны ў Ізраілі ўспамін 76-гадовага мастака Цфані Якаўлевіча Кіпніса пра Лявона Баразну й абставіны ягонае сьмерці. Ц. Кіпніс даўгі час працаваў у тэатрах, выдавецтвах і Мастацкім фоньдзе БССР. У лістападзе 1972 г. Кіпніс выяжджаў з Савецкага Саюзу ў Ізраіль, але ў Берасьці яго раптам арыштавалі, вярнулі ў Менск ды паўгода трымалі там у камэры-адзіночцы менскага КДБ, абвінавачваючы яго ў стварэньні нелегальнае антысавецкае арганізацыі. Пасьля нечакана спынілі сьледзтва й дазволілі пакінуць Савецкі Саюз. Цфаня Кіпніс расказваў пра Лявона Баразну:

* * *

Вось ужо скора 10 гадоў як не дае мне спакою памяць аб чалавеку, зь якім мы разам працавалі, сустракаліся, размаўлялі, а потым ён загінуў — загінуў — і зьгінуў зь беларускага мастацтва, бэццам і ня было яго. Быў чалавек — і няма чалавека.

Калі-б ён яшчэ працаваў у галіне жывапісу ці скульптуры — засталіся-б палотны зь яго подпісам, яго прозьвішча магло-б захавацца на пастамэньце якога-небудзь помніка. Але ён у асноўным займаўся прыкладным мастацтвам. Па яго эськізах працавалі выдатныя беларускія разьбяры, ткачыхі, ганчары. А на ручніку з народным арнамэнтам ці на керамічным кубку свайго-ж подпісу не паставіш...

Прозьвішча яго было Баразна, а імені я не памятаю, бо ў нас быў звычай зьвяртацца адзін да аднаго па прозьвішчу: „Здароў, Кіпніс!" — „Здароў, Баразна!"

Увесь вольны час ён прысьвячаў зьбіраньню беларускага фальклёру, цікавіўся старажытнымі мастацкімі вырабамі народных умельцаў, вучыўся ад іх у сваёй рабоце. Ён належаў да невялікай групы беларускай інтэлігенцыі, у якой падкрэсьлена гаварылі толькі пабеларуску, хадзілі ў кашулях, упрыгожаных нацыянальнай вышыўкай, і за гэта іншыя жартаўліва звалі іх „нацдэмамі". У тых умовах, у якіх існавала нацыянальнае мастацтва Беларусі, заставалася толькі жартаваць.

Баразна быў галоўным мастаком Беларускага мастацкага фонду, а я быў раней старшынём гэтага Фонду, а потым — радавым яго членам да таго дня, калі склікалі ўвесну 1972 году агульны сход, які павінен быў з гнеўным абурэньнем асудзіць мяне й выгнаць са сваіх радоў за маё жаданьне выехаць у Ізраіль.

Зразумела, што „абурэньне" было ўсеагульным, а галасаваньне — аднагалосным. Але калі ўсе ўжо разыходзіліся, пазьбягаючы зірнуць мне ў вочы, мяне спыніў Баразна:

— Мы мусім сур'ёзна пагутарыць. Давай, можа, сустрэнемся заўтра на стадыёне „Дынама" ўвечары?

— Чаму на стадыёне? — папытаўся я.

— Бо там можна сядзець спакойна на трыбунах і бачыць, што вакол цябе нікога няма.

Калі мы сустрэліся, Баразна сказаў:

— Я цябе добра разумею, бо і я таксама не на сваёй радзіме жыву, хоць і нарадзіўся ў беларускай вёсцы. Тут цяпер пануюць маскалі. Нават мова беларуская зьнікае, паўсюль Рускія.

— І Жыды? — пытаюся я. — Баразна толькі адмахнуўся:

— І мне, Беларусу, і табе, Яўрэю, аднолькава няма чаго тут рабіць. Я хачу ў Канаду — там больш беларускага, чым у БССР... Дык вось я й прашу — зрабі мне ласку: як прыедзеш у Ізраіль, дасылай мне запрашэньне! А я цераз Ізраіль у Канаду дабяруся: ёсьць у мяне там нехта. Я табе веру, Кіпніс, ты зробіш гэта.

На гэтым мы зь ім і разьвіталіся. А праз некалькі дзён — здаецца нават, на трэйці дзень пасьля нашай размовы яго забілі. Проста на вуліцы, сярод белага дня, нажом у сэрца.

Здарылася гэта на Інтэрнацыянальнай, каля кінатэатру „Перамога", гэта якіх дваццаць мэтраў ад міліцыі і сто мэтраў ад галоўнага будынку КДБ.

Забойцы не знайшлі, дый ніхто яго ня шукаў. Больш таго: ЦК КПБ забараніў правесьці грамадзянскую паніхіду — жалобны мітынг, звычайны ў гэткіх выпадках. Нават пахаваць Баразну ў Менску не дазволілі — адвезьлі й пахавалі яго на могілках у ягнай роднай вёсцы...

Хто забіў, за што забіў — нічога не вядома.

Быў чалавек — і няма чалавека.

Ад Рэдакцыі:

Пра Лявона Баразну — ні слова ані ў Беларускай Савецкай Энцыклапэдыі (2-гі том выйшаў у 1970 г.), ані ў пятым томе „Беларуская ССР. Кароткая Энцыкляпэдыя", у якім зьмешчаныя біяграфічныя даведкі (том вышаў у 1981 г.).

ДАКЛАД ПРА БЕЛАРУСКУЮ ЛІТАРАТУРУ

Беларускі савецкі пісьменьнік літаратурны крытык Алесь Адамовіч, які прыехаў у Нью Ёрк у складзе дэлегацыі БССР на Генэральную Асамблею ААН, прачытаў у Ньюёркаўскім Гарадзкім Унівэрсытэце 26 кастрычніка сёлета лекцыю пра беларускую сучасную літаратуру. Дзеля таго, што бальшыня слухачоў разумела беларускую мову, на просьбу аўдыторыі, дакладчык гаварыў пабеларуску. Тэмай ягонага дакладу была ў васноўным ваенная (або, як казаў Алесь Адамовіч, „антываенная") тэматыка ў творчасьці беларускіх пісьменьнікаў.

Па дакладзе задаваліся пытаньні лектару: пра кірункі далейшага разьвіцьця літаратуры, русыфікацыю школьніцтва, малыя тыражы беларускамоўных выданьняў. Завязаліся пэўныя спрэчкі вакол гэтых пытаньняў. Некаторых нястачаў у гэтых галінах дакладчык не адмаўляў і прызнаваў патрэбу большае дбайлівасьці Беларусаў пра свае культурныя вартасьці. Але падчыркваў ён і бясспрэчныя дасягненьні ў галіне беларускае культуры. Між іншага, дакладчык адзначыў наяўнасьць па гарадох сучаснае Беларусі г. зв. „адваротнага працэсу" — часткавага звароту беларускае інтэлігенцыі да свае нацыянальнае мовы.

Былі паказаныя два фільмы студыі „Беларусьфільм": пра Якуба Коласа (агучаны пабеларуску, але з расейскімі тытрамі) і пра Савецкую Беларусь (паангельску, таксама з расейскімі тытрамі).

На вечар прадстаўнікі беларускае місіі пры ААН, што суправаджалі Алеся Адамовіча (трох) і займаліся паказам фільмаў, прынесьлі таксама выданую паангельску літаратуру пра Беларусь.

У часапісе Беларускіх Вэтэранаў „Зважай" № 4(28) за лістапад 1982 г. зьмешчаныя артыкулы: К. Акула — „Веліч і нікчэмнасьць"; В. Сянькевіч — „Сорак гадоў творчай працы" (пра літаратурную творчасьць К. Акулы); ВС/УЦ — „Праблемы савецкай арміі"; „Гішпанія і НАТО"; ЮС/ЛМ — „Хто кіруе ў нацыянальных рэспубліках"; В. Сянькевіч — „Бандытызм ці антыбальшавіцкі супраціў"; хроніка. Нумар ілюстраваны.

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

У кастычніку 1982 г. падпіска й ахвяры:

ЗША

Прыслана беспасярэдна ў Рэдакцыю:

1.	Л. і Е. Трусэвіч	$75.00
2.	М. Пruскі	25.00
3.	Н. Чупракоў	20.00
4.	У. П. Лёхэр (Швайцарыя)	12.00

Усяго за кастрычнік: 132.00

У лістападзе падпіска й ахвяры:

ЗША

Прыслана беспасярэдна ў Рэдакцыю:

1.	Е. Жызьнеўская	140.00
2.	Ул. Набагез	100.00
3.	К. Калоша	100.00
4.	В. М. М.	50.00
5.	Я. Б.	50.00
6.	В. Пунтус	30.00
7.	Н. Александровіч	25.00
8.	Т. Новік	25.00
9.	Я. Сажыч	25.00
10.	Л. Норык	20.00
11.	М. Войтанка	15.00
12.	П. Зыбайла	15.00
13.	К. Мярляк	12.00
14.	Ю. Мярляк	12.00
15.	В. Кажан	10.00

Ахвяры сабраныя сп. Андрэем Стрэчанем у Клíўлендзе

1.	К. Калоша	100.00
2.	П. Базаўскі	50.00
3.	А. Стрэчань	50.00
4.	А. Яраховіч	30.00
5.	М. Страпко	25.00
6.	Я. Ханенка	25.00
7.	Я. Каваленка	20.00
8.	Т. Кананчук	20.00
9.	Я. Раковіч	20.00
10.	В. Яцэвіч	20.00
11.	К. Матальцкі	20.00
12.	Я. Лічко	20.00
13.	К. Каляда	15.00
14.	В. Дурэйка	12.00
15.	А. Семянчук	10.00

Усяго $427.00

Праз прадстаўніка „Беларуса" сп. Браніслава Даніловіча:

1.	К. Жыхар	30.00
2.	Аддзел ЗБАЗ у Нью Дж.	25.00
3.	Сэктар Рады БНР у Н. Дж.	25.00
4.	В. Сьліўка	25.00
5.	а. А. Яноўскі	20.00
6.	В. Дубяга (за некралёг)	20.00
7.	Я. Азарка	20.00
8.	П. Кулеш	20.00
9.	П. Талмачэвец	15.00
10.	М. Сенька	15.00
11.	С. Дубоўскі	15.00
12.	П. Кажура	15.00
13.	А. Койка	15.00
14.	К. Барысавец	12.00
15.	І. Шчорс	12.00
16.	М. Палюховіч	12.00
17.	А. Кузьміч	12.00
18.	Ю. Шэрка	12.00
19.	М. Касьцюк	12.00
20.	Н. Кудасава	12.00
21.	а. Якуб	11.00
22.	А. Балкоўскі	10.00
23.	Б. Даніловіч	10.00
24.	А. Стагановіч	10.00
25.	В. Цярпіцкі	10.00
26.	А. Непеін	10.00
27.	А. Дубяга	10.00
28.	А. Сільвановіч	10.00

Усяго $425.00

Усяго за лістапад $1481

Усяго разам за кастрычнік і лістапад $1613

Удзельнікі выстаўкі ў Сыднэі, як падзяку сп. Чаславу Будзьку за ягоную працу над беларускім арнамэнтам, пераслалі на выдавецкі фонд „Беларуса" 120 аўстр. дал.

Увага!

Сьпісак датацыяў за Калядныя прывітаньні будзе пададзены ў наступным нумары „Беларуса". Чакаем на ахвяры спозьненых суродзічаў!

Ахвярадаўцам, падпішчыкам і прадстаўніком газэты шчыры беларускі дзякуй!

НОВЫ АДРЫС

У сувязі зь пераходам на пэнсію, мой новы адрыс цяпер гэткі:

W. Puntus
R.R. #4, Box 90
Syracuse, Ind. 46567

В. Пунтус

ПАДПІСКА Й АХВЯРЫ
на выданьне збору твораў Міхася Кавыля

Атрымана ў храналягічным парадку да 22 лістапада 1982 г.:

1.	Латушкін М.	$ 50.00
2.	Даніловіч Б.	20.00
3.	Кіпель М.	40.00
4.	Сенька М.	20.00
5.	Русак Ул. і Н.	20.00
6.	Сільвановіч А. і Н.	20.00
7.	Паўкэ Б.	20.00
8.	Стома В. і Н.	30.00
9.	Калоша К.	100.00
10.	Карніловіч С.	40.00
11.	Цярэшка А.	20.00
12.	Раковіч Я.	30.00
13.	Стрэчань А.	30.00
14.	Сажыч Я.	50.00
15.	Артон М.	50.00
16.	Лукашэвіч В.	10.00
17.	Ягаўдзік М.	20.00
18.	Яцэвіч В.	30.00
19.	а. Страпко М.	20.00
20.	Ханенка Я.	20.00
21.	Запруднік Я.	20.00
22.	Карпейка	5.00
23.	Бартуль Ф. і В.	20.00
24.	Кажан В. і Л.	35.00
25.	Арэхва В.	20.00
26.	Уортс К.	20.00
27.	Мельяновіч П.	10.00
28.	Смрашчок М.	20.00
29.	Сянькоў В.	20.00
30.	Вініцкі Л.	20.00
31.	Норык Л. і К.	20.00
32.	Лапошка Я.	50.00
33	Благута Л. і Л.	20.00
34.	Грынчук М.	20.00
35.	Ханяўка Ч.	20.00
36.	Акановіч А.	20.00
37.	Евец А.	20.00
38.	Махнач М. і В.	20.00
39.	Вініцкі Я. і К.	20.00
40.	Лук'ян С. і Ф.	50.00
41.	Тумаш В. старэйшы	100.00
42.	Новік Т.	20.00

Усяго: $ 1210.00

Шчыры дзякуй усім падпішчыкам і ахвярадаўцам. ПАДПІСВАЙЦЕСЯ НА ЗБОР ТВОРАЎ МІХАСЯ КАВЫЛЯ!

Управа Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва

ДАПАМОГА СУРОДЗІЧАМ НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

Наступныя асобы ўзяліся памагаць асабіста суродзічам на Беласточчыне: Дз. Антось, Раіса Самковіч, Алла О. Рамана, Марыя Верабей, Люба Кажан, Элеанора Норык, Юля Андрусышына, Нора Русак, Вера Бартуль.

Калі-б хто захацеў пайсьці за іхным прыкладам, калі ласка, зьвяртайцеся па адрасы тых суродзічаў, што патрабуюць дапамогі, да Юлі Андрусышынай або Аллы О. Рамана.

Складаем асаблівую падзяку др. Ул. Набагезу за лекі для хворых суродзічаў у Польшчы ды дадатковую ахвяру 100 даляраў.

У дадатак да пераліку ахвярадаўцаў у папярэднім нумары „Беларуса" падаём, што замiж кветак на сьв. пам. Апалёніі Савёнак на дапамогу суродзічам Беласточчыны па 25 даляраў ахвяравалі сп. Антон Шукелайць і сп-ня Яніна Каханоўская. Сп-ня Каханоўская ахвяравала таксама 20 даляраў замiж кветак на магілу сьв. пам. Івана Мухі.

Папраўляем таксама памылку ў справаздачы ў папярэднім нумары „Беларуса": сп. П. Міpановіч ахвяраваў 50 дал., а ня 10, як было пададзена.

Усім ахвярадаўцам шчыра дзякуем.

Алла О. Рамана
Юля Андрусышына

ГАЛОЎНАЯ ЎПРАВА
АРГАНІЗАЦЫІ БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАЙ МОЛАДЗІ
і
РЭДКАЛЕГІЯ „БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ"
вітаюць сваіх сябровак і сяброў
і ўсё беларускае грамадзтва з
КАЛЯДНЫМІ СЬВЯТАМІ
Й
НОВЫМ 1983 ГОДАМ!

УСІМ НАШЫМ СУПРАЦОЎНІКАМ, ДАБРАДЗЕЯМ, ЧЫТАЧОМ І ПРЫХІЛЬНІКАМ, А ТАКСАМА ЎСЯМУ БЕЛАРУСКАМУ ГРАМАДЗТВУ
ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАЎ
І ШЧАСЬЛІВАГА НОВАГА 1983 ГОДУ
АД ШЧЫРАГА СЭРЦА ЖАДАЕ
Рэдакцыйная Калегія „БЕЛАРУСА"

ГАЛОЎНАЯ ЎПРАВА
БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАГА ЗАДЗІНОЧАНЬНЯ
вітае сваіх сяброў і ўсё беларускае грамадзтва з
КАЛЯДНЫМІ СЬВЯТАМІ
Й
НОВЫМ 1983 ГОДАМ!

СЭКТАР РАДЫ БНР У НЬЮ ДЖЭРЗІ
вітае з КАЛЯДАМІ ўсіх сваіх Сяброў, Прыхільнікаў і ўсіх Працаўнікоў на беларускай ніве
ды жадае ім
ШЧАСЬЛІВАГА НОВАГА ГОДУ!

ЗАДЗІНОЧАНЬНЕ БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКІХ ВЭТЭРАНАЎ У АМЭРЫЦЫ
жадае сваім сябром і прыхільнікам
ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАЎ
І
ШЧАСЬЛІВАГА НОВАГА 1983 ГОДУ!

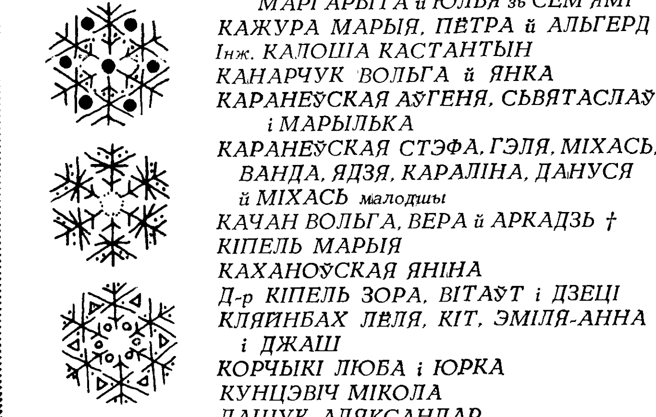
УПРАВА АДДЗЕЛУ БАЗА Ў НЬЮ ДЖЭРЗІ
жадае сваім Сябром і Прыхільнікам
ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАЎ
І
ШЧАСЬЛІВАГА НОВАГА ГОДУ!

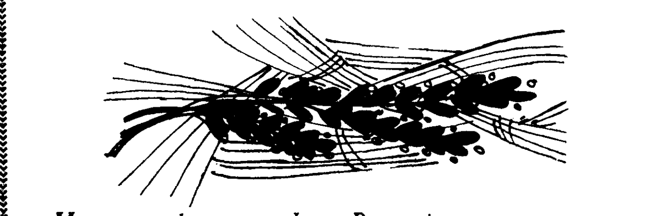
ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАЎ

СВАЯКОМ, ПРЫЯЦЕЛЯМ, ЗНАЁМЫМ І ЎСІМ СУРОДЗІЧАМ АД ШЧЫРАГА СЭРЦА ЖАДАЮЦЬ

АЙЦЕЦ АЛЯКСАНДАР
АЙЦЕЦ ЯКУБ
АЗАРКА МАРЫЯ, ЯНКА й ІРЭНА
АЗАРКА НОНА й ЮРКА
АКУЛА НАДЗЕЯ, КАСТУСЬ, ЮРКА й АЛЬГЕРД
АНДРУСЫШЫН ЮЛЯ, ПАВАЛ, ЮРКА і ДАНЧЫК
АРСЕНЬНЕВА НАТАЛЬЛЯ зь СЯМ'ЁЙ
БАЛКОЎСКІ ЗОФІЯ, АЛЯКСЕЙ і ЯНКА
БАКУНОВІЧ МІРАСЛАВА й МІТРАФАН і ДЗЕЦІ ЖОРЖ, ПЁТРА й ЛАРЫСА
БАРТУЛЬ ВЕРА, ФРАНЬЦІШ і АНТОН
БЕЛАРУСКІ ВЫДАВЕЦКА-МАСТАЦКІ КЛЮБ „ПАГОНЯ"
БЕЛЕНІС ЛЮДВІКА й АНТОН
ВАРЭЛА РАГНЕДА й КЭНЭТ
ВОЙТАНКА МАТУШКА МАРЫЯ
ГАВЕНЧЫК ЯНКА зь СЯМ'ЁЙ
Д-р ГРАБІНСКІ БАЛЕСЛАЎ
ГРЫЦАЙ ЛІЗА й ЯКАЎ і ДЗЕЦІ
ГРЭБЕНЬ МІКОЛА зь СЯМ'ЁЙ
ГУТЫРЧЫК ЛІТВІНА, СЯРГЕЙ
ДАНІЛОВІЧ АЛЯКСАНДРА, БРАНІСЛАЎ і ЭДЗІК
ДУБЯГА ЗОФІЯ, ЖЭНЯ, АЛЕГ, ЮЛЬЯН і ТАМАШ
ЖЫЗЬНЕЎСКІ АННА й НІКОДЭМ зь СЯМ'ЁЙ
ЗАМОРСКІ ВЕРА, МІКАЛАЙ, ТАНЯ й НІНА
Д-р ЗАПРУДНІК ВОЛЬГА, ЯНКА, НІНА й ВЕРА

КАЖАН ЛЮБА й ВІТАЛЬ, МАРГАРЫТА й ЮЛЬЯ зь СЕМ'ЯМІ
КАЖУРА МАРЫЯ, ПЁТРА й АЛЬГЕРД
Інж. КАЛОША КАСТАНТЫН
КАНАРЧУК ВОЛЬГА й ЯНКА
КАРАНЕЎСКАЯ АЎГЕНЯ, СЬВЯТАСЛАЎ і МАРЫЛЬКА
КАРАНЕЎСКАЯ СТЭФА, ГЭЛЯ, МІХАСЬ, ВАНДА, ЯДЗЯ, КАРАЛІНА, ДАНУСЯ й МІХАСЬ малодшы
КАЧАН ВОЛЬГА, ВЕРА й АРКАДЗЬ †
КІПЕЛЬ МАРЫЯ
КАХАНОЎСКАЯ ЯНІНА
Д-р КІПЕЛЬ ЗОРА, ВІТАЎТ і ДЗЕЦІ
КЛЯЙНБАХ ЛЁЛЯ, КІТ, ЭМІЛЯ-АННА і ДЖАШ
КОРЧЫКІ ЛЮБА і ЮРКА
КУНЦЭВІЧ МІКОЛА
ЛАШУК АЛЯКСАНДАР
ЛУЖЫНСКІЯ НАДЗЕЯ, МІХАСЬ, ГЭЛЕНА, НЭЛЯ і ЧАСЛАЎ
МАЛЕЦАЯ АЛІНА
МАРКЕВІЧ МАРЫЯ, АНТОН і ДЗЕЦІ
МЯРЛЯК ГАННА, КАСТУСЬ і ВІНЦУСЬ
НАЙДЗЮК ЮЗЯ, ЧАСЛАЎ, ЯДЗЯ, КАРНЭЛЯ й ВІКТАР
НАРУШЭВІЧЫ ВОЛЬГА, СТАНІСЛАЎ і СЫН ЮРКА
НЕПЕІН НАДЗЯ й АЛЯКСАНДАР
НІКАН ЛЕНА й МІКОЛА зь СЯМ'ЁЙ
НОРЫК КІНУСЯ, ЛЁНЯ й ДЗЕЦІ
Д-р РАМУК, ВЕРА, ВІТАЎТ і ДЗЕЦІ
СІЛЬВАНОВІЧ ВОЛЬГА, МІХАСЬ, НІНА, АЛЯКСАНДАР, АНТОН, ЛЕНА, ІРЭНА й АНДРЭЙ
СКАБЕЙ МІКАЛАЙ
СОКАЛ ЭЛЬЗА й ЯНКА
СТАГАНОВІЧ МАРЫЯ, АЛЯКСАНДАР і ЛЕЎ
СТАГАНОВІЧ КРЫСТЫНА й ЮРКА
СТАНКЕВІЧ ЗІНАІДА й РАІСА
Інж. СТАНКЕВІЧ ЮРКА й СЯМ'Я
СТРЭЧАНЬ АНДРЭЙ зь СЯМ'ЁЙ
СУБОТА КАЦЯРЫНА й АДОЛЬ
СЬЛІЎКА ЎЛАДЗІМЕР (ВАЛОДЗЯ)
ТУЛЕЙКА ВОЛЬГА й МІХАСЬ
ШУКЕЛОЙЦЬ АНТОН
ЧАРНЭЦКІ АЛЯКСАНДРА й ЯНКА
ХАНЯЎКА МАРЫЯ, ЧАСЛАЎ і СЯМ'Я

Мастацкае афармленьне Ірэны Рагалевіч

BIEŁARUS

Monthly. Published by the Byelorussian-American Association, Inc., P. O. Box 178, Jamaica, N. Y. 11431. Price per copy: $1.25, subscription $12.00 per year.

THE LOFTUS NON-SECRET

by Bielarus

The Belarus Secret by John Loftus. Edited by Nathan Miller. New York: Knopf, 1982. 196 pp. Illustrations. $13.95.

The author indicates that his dual intent in writing this book was (1) to reveal the war crimes committed by some Byelorussians during WW II and (2) to uncover the smuggling operation by some U.S. agencies of alleged Nazi collaborators into America.

The Loftus charge detonated on May 16, 1982, when CBS-TV gave national exposure to the 32-year-old lawyer and an ex-employee of the Justice Department's Office of Special Investigations (OSI) on the CBS program, "60 Minutes." The American television audience was stunned to hear Loftus allege (as **The Washington Post** reported the next day), that "more than 300 Nazi collaborators from the Soviet republic, Byelorussia, are still living in this country, and some are still working for the government." That is what Loftus' book purports to substantiate.

What are the author's credentials for this task — other than his two-year employment with the OSI? (He did some research there on Nazi crimes in Byelorussia). As the dust jacket informs us, he is a graduate of Boston Latin School and Boston College, holds a Master's degree in Public Administration and a Doctor of Laws degree, has edited the **Suffolk Law Review**, and has worked on several political campaigns.

Now in private law practice, Mr. Loftus does not, however, claim any experience in historical research, nor does he know any of the Slavic languages or German which are an obvious prerequisite for this type of research.

"I was a fedeal prosecutor," asserts Loftus (pp. vii and 3). Not so — according to his boss at the OSI, Allan A. Ryan. "No," replied Mr. Ryan in an interview, "he [Loftus] did not (prosecute Nazi war criminal cases). He did legal research for our trial attorneys." (See, Charles R. Allen, "A review of John Loftus' Allegations," **The Jewish Veteran**, Washington, No. 1, Sept./Oct., 1982, p. 10).

"Loftus' research abilities," wrote Mr Allen in his rather thorough investigation of the problem, "are given uniformly bad grades by OSI colleagues (**Ibidem**). Loftus' book confirms this opinion of his abilities.

This is not to say that the book is worthless. It contains a number of interesting details, especially concerning American involvement in collaboration with "collaborators." But on the whole it is an utterly confusing work and not without harm to an entire group of innocent people, the Byelorussian-Americans, because of its broad innuendos and careless allegations.

Significantly, names of individuals in the book are ascribed to the wrong persons, geographical names are misplaced, and Byelorussian organizations in the United States are inaccurately identified. Loftus' bibliography is haphazard and woefully inadequate. Bibliographic notes (in some cases without page references) demonstrate the author's helplessness with first-hand source material.

As the Index reveals, the much-advertised figure of "more than 300 Nazi collaborators from Byelorussia" allegedly living in the United States, dwindles to barely 14 specific Byelorussians who came to the United States. (In all only 22 Byelorussians are mentioned in the entire book). Such an enormous discrepancy cannot be excused by explanations of "literary license" or "quibbling." Loftus has totally misrepresented historical fact.

At the beginning of his assignment with the OSI, the author admits that he had "only a passing knowledge of Byelorussia and its tortured history" (p. 3). "Passing" it has remained.

The book is replete with factual errors. Moreover, Loftus uses the words, "collaborator" and "war criminal" interchangeably. As a lawyer he should have been more careful with such usage. These terms have substantially different meanings. In an occupied country anybody with a civic function is a collaborator, but it does not make him a war criminal.

It is also remarkable that the author who expended much arduous effort digging in the archives did not do a single interview with any living person who witnessed the events described in **The Belarus Secret**. There are large communities of Byelorussians in America whom Loftus could have approached in his search for facts and the truth.

Loftus' book does not contain a single photograph of any of the documents on which he bases his story. The only illustrations included in his volume are those published in the 1954 (nearly 30 years ago!) book by Radasłau Astrouski (Ostrowsky), "The Second All-Byelorussian Congress" (in Byelorussian).

One cannot help questioning not only Loftus' qualities as a researcher but his honesty and integrity as well. Thus, in describing the "unique" cruelty of the holocaust in Byelorussia Loftus generalizes: "In no other nation under German occupation did the inhabitants so willingly and enthusiastically visit such a degree of inhumanity upon their neighbors" (p. 29). This gross, unfounded charge is contrary to testimony by such Jewish authorities as Yuri Suhl and Hersh Smolar. (See **Bielarus**, no. 300, May 1982, p. 6) What Loftus learned about Byelorussia he took from Nicholas Vakar's book **Belorussia: The Making of a Nation** (Harvard, 1956) which, he says, described "quite accurately the role of the Byelorussian collaborators during the Nazi occupation" (p. 121). But, in fact Vakar utterly refutes the distortion (quoted above) made by Loftus:

"The mass extermination of the Jews," says Vakar, "came as a terrible blow. Not that the Belorussians had not been used to mass dispossessions, deportations, and executions in the past, but the hope they had placed in the occupants was lost, and this was even more important than their sorrow for mankind. Nor had they ever witnessed an execution of that magnitude. With surprise a Nazi official reported that, in the eyes of the population, the Germans appeared as 'barbarians and hangmen, the Jew being held to be as much a human being as the Belorussian'" (p. 186).

John Loftus is not only unprepared to tackle the problem and unreliable in presenting the views of others who have written on the subject, but he resorts to vicious libel when he writes the following: "To compound the difficulties, the Soviet government has failed to cooperate — it has withheld evidence against the Byelorussians while providing documentation about other national groups, such as the Ukrainians and Baltic peoples. An educated guess is that this Soviet policy is designed to protect their former — and possibly present — agents who infiltrated the Belarus network" (p. 157).

This malicious innuendo that Soviet agents might be living among the Byelorussian-Americans is not supported by what Allan A. Ryan, Director of the OSI, said. Mr. Ryan has described Soviet authorities as "very cooperative" and he has said also that "specific individuals named in charges made on television by a former Justice Department employee (i.e., Loftus—B.) had been investigated. 'We've been unable to find any evidence to prove they were Nazis,' said Ryan." (**The New York Times**, Oct. 9, 1982, p. 10).

We would like to conclude this review by quoting from Mr. Allen's article in **The Jewish Veteran** what Frank Dougherty, the crack investigative reporter of **The Philadelphia Daily News**, said about John Loftus when the latter first presented his allegations on CBS' "60 Minutes:"

"I've watched Loftus on the circuit closely. He lets other people call him a Justice Department prosecutor of Nazi war criminals which he never was. He lets them praise him as a whistle-blower when he never was. He knows he has the whole Congress-Justice Department-Intelligence crowd in a bind. And they know it too. What are they going to do? Prosecute him for purloined documents. They do, and they self-destruct. He's in this Nazi war criminal question for the fast shuffle, the quick book, the quick buck."

DID BYELORUSSIANS FIGHT AGAINST AMERICANS?

In his book **The Belarus Secret** John Loftus attempts to prove that Byelorussians of the 'Belarus brigade' fought Americans during the Second World War.

On page 39 we learn the following: After the evacuation of Minsk "20,000 auxiliary policemen who had been absorbed into its ranks (Byelorussian Home Defence — BKA, — K.A.) were forced to flee. Along the way these units were absorbed into the 30th Waffen-Grenadier-Division der SS-Russiche No. 2. They were transferred to Italy, where in their first encounter with American and Free Polish troops at Cassino a good number of them deserted... Later many Byelorussians and Ukrainians were sent to France as members of the 30th division, where they defected again."

The fortress-monastery of Monte Cassino, south of Rome, was liberated by Polish troops (including thousands of Byelorussians among their number) of the British Eighth Army on May 17, 1944, and Rome itself was liberated on June 4. Minsk was evacuated by Germans and Byelorussians on June 29, 1944. Loftus fails to explain how it was possible for the 30th SS-Grenadier Division (evidently non-existent at the time), presumably incorporating those 20,000 policemen-turned SS-men, to go back in time and have "their first encounter with American and Free Polish troops" at Cassino in May. Apparently being so eager to create horror stories around his alleged 'Nazi collaborators' Loftus has ventured into science fiction or worse...

Alas, the man pretends to be serious, and on pages 40-41 he proceeds with the metamorphosis of an Odyssey of "Byelorussian Nazi collaborators":

"The 30th Division was regarded as experienced in anti-partisan tactics, so it was immediately shipped (from where? — K.A.) to Alsace-Lorraine to fight the French underground. More important, the division could be quickly sent into combat in the event of an Allied breakthrough in western France."

Here again Loftus provides no dates when the division was created or shipped to Alsace. And what has Lorraine to do with Alsace? Is Loftus familiar with the geographical position of the former? And again, why should Allied forces attempt "a breakthrough in Western France" that had been under their control since the retreat of the German First Army in mid-August? Is the author engaging in Orwellian newspeak, where East is West and vice-versa?

But let us push ahead with the Odyssey of the 30th Division. According to Loftus, "The Belarus officer cadets had barely time to enroll in the school before they were thrown into battle along with other half-trained units against George S. Patton's advancing Third Army. They were routed and a sizable number captured, while the survivors retreated back to Germany after burying their dead at Biscenson, near the Swiss border."

Now, if you will, please imagine this formidable scenario according to historian Loftus: Sometime in the summer of 1944, half-trained Byelorussian officer cadets (I was one of them, not yet 19 at the time — K.A.) facing the famous and invincible American General George S. Patton... Can you imagine what ensued?

Why, of course we were routed thoroughly... by George! And then we proceeded to bury our dead in... Biscenson, some one hundred kilometres to the southwest, the city in the hands of the French First Army (under Lattre) at the time(November 26, 1944). Whereupon our "survivors retreated back to Germany" Truly, according to Loftus, we must have been phantoms, although in military arts untrained... Hitler must have been inspired by this evil genius to put us on the path of Gen. Patton's army, he must have known about our potential...

There is a city of Besançon in the French Alps, close to the Swiss border, known to some literate people as the birthplace of great French romantic writer Victor Hugo. I was there during the war Loftus attempts to describe (with no regard for dates, names or places), but that is another story. I visited the place after the war to see Fort St. Bregil where we were interned for one night before embarking in Marseilles for Italy and the British Eighth Army.

To enlighten our readers, here are some facts: Elements of the 30th Division, probably in brigade strength, faced the French First Army of Gen. Lattre de Tassigny. We were stationed in Altkirch, about 30 miles west of the river Rhine, southwest of Mulhouse. About 30 miles north, in the direction of Belfort, there were units of the American Seventh Army (Patch), and on their left flank, facing east, were the troops of the American Third Army (Patton). At no time did we face the Americans. Before November 26, 1944, when we defected to the Free French, we made contacts with them. They knew perfectly well that we had no intention of fighting them, and we never did. That is why we had no dead to bury, Loftus notwithstanding, in 'Biscenson' or anywhere else.

On page 22 Loftus mentions my book, **Combat Trails** (586 pp.) in Byelorussian, a copy of which is in the U.S. Library of Congress. That book, based on material researched by me for three years, describes the Odyssey of the people Loftus attempts to label as 'Nazi collaborators' and worse. Loftus mentions the book for the wrong reasons. It tells the true story of what happened to thousands of freedom-loving Byelorussians — where, when, and how. At his own peril Loftus never read it. Instead he has chosen to engage himself in sci-fi, creating phantoms, and tailoring his conclusions on the pattern established by the well-known disinformation apparatus in other quarters.

One may ponder the question: If Loftus chose to disregard known facts of military history that can be easily checked, what confidence can a reader have about all the rest of his mishmash of confused facts and documents, on which he dared to base his far-fetched accusations of alleged "atrocities" against the Jews and created putative "Nazi collaborators" and "war criminals"?

K. Akula

CHARGE OF ILLEGALITY

The following letter was sent by Archbishop Mikalay of the BAOC to Metropolitan Andrew of the BAOC:

Metropolitan Andrew,
3517 W. 25th Street,
Cleveland, Ohio, 44109, U.S.A.

Your Excellency!

As Archbishop of the Byelorussian Autocephalous Orthodox Church and Vice-Chairman of the BAOC I object to the manner in which you convoked the Council of the BAOC for a meeting on November 6, 1982 in Brooklyn, N.Y.

According to the Statute of the BAOC you are obliged and expected to convoke all members of the Council of the BAOC elected by/at the General Convention (**Sabor**) of the BAOC.

For some reason you invited some members but not others to this session of the Council of BAOC. You omitted six members of the Council of the BAOC — including myself, the Vice-Chairman of the Council of the BAOC.

You also illegally requested a written proxy from members who might not be able personally to attend the session. The Statute of the BAOC does not provide for proxies in such a situation.

I feel strongly and state categorically that the session of the Council of the BAOC, which took place on November 6, 1982 in Brooklyn, N.Y., under these circumstances cannot be considered legal.

Sincerely

MIKALAY
Archbishop of the BAOC,
Vice-Chairman of the Council of the BAOC.

8/11/1982
Toronto, Canada.

STUDIES OF KUPAŁA AND KOŁAS IN THE WEST

(Remarks by Vitaut Kipel at the Byelorussian Evening of the Fifth Slavic Ethnic Heritage Festival in New York City, November 12, 1982.)

Analyses and Commentaries

Western literary critics began to notice Janka Kupała and Jakub Kołas as soon as their poems first appeared. From 1910 through the twenties and thirties, Kupała and Kołas were analyzed with very favorable comments by such authorities as A. Cerny, O. Jaremchenko, J. Sedivy, E. Ljackij, V. Scebedev, A. Palmieri, E. Lo Gatto, L. Silberstein, R. Abicht, and L. Luciv.

Critical reviews of Kupała's and Kołas' works appeared in Czech, French, German, Italian, Slovene, Ukrainian and Yiddish.

An outstanding contribution in West European and West Slavic languages to studies of Byelorussian literature as well as analyses of both poets were made by such Byelorussian scholars as Anton Navina, F. Hryškievič, Tamaš Hryb, and Ul. Samojła. Toward the end of the thirties Kupała's works were analyzed and partially translated into English, French, German, and almost all Slavic languages.

The WW II years witnessed the appearance of articles allegedly written by Kupała and Kołas on political topics. These were widely distributed and translated into English. Kupała's tragic death in 1942, which appears to have been suicide, put an end to his political writings. The post-war years mark a systematic approach to studies of Kupała and Kołas in the West. If before the war Kołas's "New Land," "Symon the Musician," and a few of Kupała's poems were the major object of study, the post-war years witnessed research into a number of their works, their philosophy, their aspirations.

With the opening in the early fifties of the Institute for the Study of the USSR, Kupała's and Kołas' literary heritage began to receive a very detailed analysis. Both poets attracted the attention of Western scholars not only as prominent Byelorussian writers but also as political leaders and statesmen. Many Western scholars were of the opinion that the role of Kupała and Kołas was unique not only in the revival of Byelorussian literature but in the revival of Byelorussian political ideas, of the Byelorussian political movement, and of ideas of Byelorussian independence.

A great deal of attention was paid to the fact that both writers opposed the Soviet regime and that both were eventually crushed by that regime. The uniqueness of both poets was eloquently described by the well-known British scholar Walter Kolarz, who said that because of their greatness and unique characteristics, these poets could not be liquidated by Joseph Stalin. Kupała was the subject of two Ph.D. theses in Western universities, as well as the topic of numerous conferences.

Translations in the West

Translations of Kupała and Kołas into Western European languages began to appear very early, though somewhat later than translations into the Slavic languages. Thus, translations of Kupała's and Kołas' poems into German appeared in 1917, while in the mid-twenties a few poems were translated into Italian, and in the thirties both authors appeared in English translations.

But the real influx of translations of Kupała's and Kołas' work into western languages began in the late fifties and early sixties. Translations into German were done mainly in East Germany. It is mainly due to Miss Vera Rich, an English poet, a sincere and dedicated friend of Byelorussians, that English literature received a very great number of translations of Byelorussian writers including Kupała and Kołas.

The other prolific translator from Byelorussian into English is another British poet, Walter May. There have been a number of other translators into English as well.

Today both of these poets have hundreds of their poems translated into English. Beyond any doubt, Miss Rich's translations are the most valuable poetic renditions conveying, as they do, the original meaning of the two bards. Translations originating in the Soviet Union on the other hand, very often distort or even falsify the original meaning of the poem.

At the Byelorussian Institute of Arts and Sciences

The Byelorussian Institute of Arts and Sciences has, since its establishment in New York in 1951, attached great importance to the studies of Kupała and Kołas. The Institute, jointly with the publishing house "Baćkaŭščyna" in Munich, Germany, undertook a program of reprinting the major works of Kupała and Kołas which were either forbidden or out of print in the Soviet Union. Each of these reprints was preceded by a scholarly analysis unmasking Soviet falsifications. This program, which lasted through the fifties, produced a series of volumes of Kupała's and Kołas' works.

(To be continued)